Mead

De imperio solis ac
lunae in corpora humana

XL
8/m

A XL
18/-

Part of
Opera medica

DE IMPERIO SOLIS AC LVNAE IN CORPORA HVMANA ET MORBIS inde ORIVNDIS.

CAPVT I.

Quo solis, lunaeque cursum pro variis suis stationibus varie corpora nostra afficere, motusque fluidorum turbare, demonstratur.

MORBORUM complurium accessiones & circuitus a lunae viribus pendere ab omni aevo crediderunt antiqui. Immo quosdam esse, qui soli astrorum potentiae originem suam debeant, testimoniis suis comprobarunt; historiarum enim morborum, qui per populum grassantur, primi scriptores sunt toti fere in corporum caelestium motibus & viribus enumerandis. Idcirco Thessalum filium monet Hippocrates, *ut arithmeticae & geometriae operam det* (a); quoniam *multum possunt in aegritudinibus ortus & occasus siderum* (b). At vero quum temporis decursu philosophorum decretis accommodari coepisset medicina, nec tamen ex his ulli compagis animalis cum astris consensum explicare aggrederentur; neglecta paullatim vera observandi norma, non alia caelestibus hisce caussis tribuebatur efficientia, quam quae a manifesta aeris ambientis dispositione peti posset; nisi forte excipere velimus quasdam quasi varietatis scintillas, quas vanis suis commentis obscuratas etiamnum jactat astrologorum vulgus.

ITAQUE ut certi aliquid in re perdifficili & re-

(a) *Epist. ad Thessalum.* (b) *De aere, aquis, & locis.*

Part of his Opera medica 1752

& recondita constare possit, primum solis, lunaeque cursum, praeter mutationes, quas anni tempora & tempestates hinc oriundae inducunt, pro variis eorum stationibus varie corpora nostra afficere, & fluidorum turbare motus, ostendere; deinde, quinam morbi, quaeve in morbis symptomata hinc trahant originem, inquirere; quantum denique ad medicinam recte faciendam conferant hujusmodi ratiocinia, exponere conabimur.

PERPETVA est auctorum, qui historiam ventorum conscripserunt, observatio, status caeli maxime ventosos incidere in aequinoctium vernum aut autumnale. Notum est etiam pacatum alioquin aera ventorum vi plus minus agitari, plerumque meridie, & media nocte; hoc est, sole ad meridianum caeli fastigium, aut subter caeli ima & meridiano contraria, accedente. Idem pariter contingere liquet, quum intumescit maxime maris æstus; hoc est, luna summum caeli verticem, aut huic oppositum locum, tenente. Servant idcirco haec tempora, quibus agricultura, aut res nautica curae est. Novam denique plenamque lunam caeli tempestates, plerumque ventis coortis, commutare nemini non compertum est. Evolvat, qui de his certior fieri cupit, 1. Goad *Astrometeorologiam* (a). Haec omnia quum rato & perpetuo naturae ordine eveniant, mirum est philosophos nondum illorum rationes accuratius explorasse. Quanquam enim verissimum sit variam esse admodum, & a caussis pendere diversis ventorum originem; nihilominus tamen constans adeo & certus statis temporibus eorum recursus unam aliquam necessario, quae constanter & eodem modo agat, habet a natura caussam.

IAMDIV compertum est aera terram nostram ambientem esse fluidum subtile, grave tamen, simulque elastica virtute praeditum, cujus inferiora a superioribus premuntur; vis autem cujusque partis undique in orbem aequaliter se diffundit. Hinc fit, ut, si externa quaelibet causa gravitatem hujus elementi in quovis loco minuat, ea simul efficiat, ut ruat confestim in eam sedem ab omni parte circumfusus aether, usque dum restituatur in toto ambiente aequilibrium; quod in omnibus corporibus fluidis locum obtinere necesse est. Hujusmodi quivis impetus ventum faciet, qui nihil est aliud, nisi concitatior aeris motus versus certam aliquam mundi plagam. Inquirendum igitur erit, num suppetat generalis quaepiam causa, quae pressionem aeris enumeratis modo temporibus immutet; haec enim, quaecumque sit, ventos, & siqua alia hinc pendent phaenomena, per certa illa intervalla recurrere faciet.

AESTVS maris reciproci, cum miro, quo fluunt, ordine, tum insigni, quam animantibus ferunt, utilitate, numquam non invitarunt ad sui contemplationem illorum ingenia, qui studio naturae tenebantur. At frustra tamen tentarunt omnes nobile hoc divini rerum Conditoris artificium, usque dum altius petita *principia*, & rebus ipsis consona patefecit orbi magnus noster Newtonus. Horum demum ope discimus a conjunctis, aut separatis solis, lunaeque viribus, quarum tamen effecta incertae locorum, aliorumque casuum rationes augent & minuunt, oriri omnes aestuum varietates. Quumque memoratae jam aeris mutationes iisdem eveniant temporibus, quibus contingunt maris fluxus, sintque pariter aquae oceani, & ambiens nos aether corpora fluida, iisdem legibus motus magna ex parte subjecta; liquet hic locum habere illud summi philosophi effatum, quo monet effectuum naturalium ejusdem generis easdem assignandas esse causas, quatenus fieri potest (b).

QVODNAM inter haec discrimen faciat nota illa aeris virtus, qua caret aqua, mox dicam. Seposita igitur tantisper hujus considerațione, certum est, sicuti intumescit mare, sic bis semper vicenis quinisque horis attolli debere ad insignem altitudinem nos ambientem aera, attractione lunae ad meridianum caeli fastigium accedentis, ita ut pro sphaerali figura *sphaeroidem*, quam vocant, adsumat, cujus longissima diametros producta per lunam transeat; eamdem pariter necessario sequi aetheris intumescentiam, quoties sol ad loci cujusvis meridianum, aut supra, aut infra horizontem pervenit; lunamque hac potentia solem ea proportione, quam habent $4\frac{1}{2}$ ad

1. pro-

(a) *Edit. Londini*, MDCXC. (b) *Nevvton. Princip. ag.* 387.

*. proxime, superare. Fit autem intumescentia haec maxima, quando luna nova vel plena est, a conjunctis nimirum utriusque astri viribus; minima, quando ea dimidia est, quatenus nempe, in diversas partes trahentibus eo tempore sideribus, sola virium, quibus alterum alteri praepollet, differentia effectum pariat; mediocris denique, eo tempore, quod inter lunae *quadraturas*, ut appellant, & novam plenamqne lunam medium est. Perigaeum item & Apogaeum lunae vim hanc auget, vel minuit. Porro distantia solis a terra minor tempore hiberno, quam aestivo, efficit, ut aestus aerei maximi, & minimi saepius praecedant, quam sequantur aequinoctium vernum, autumnale vero saepius sequantur. In locis autem, ubi luna ab aequatore declinat, aestus fiunt alternis vicibus majores, & minores, ob diurnum telluris circa polos aequatoris motum.

NON alio fundamento nititur tota haec ratiocinatio, quam Newtoni doctrina *De aestibus maris* ad aerem utcumque accommodata. Neque sane difficile erit ex jam dictis intelligere, qua necessitate statis iis temporibus recurrant memorata modo ventorum phaenomena. Sequitur igitur ut ostendam, quantum attollantur Oceani aquae, quibusque de caussis superet harum fluxus lunaris aetheris intumescentia; quo clarius, quanti illa momenti sit ad turbandos machinae animalis motus, percipiatur.

DEMONSTRAVIT Newtonus vim solis ad mare movendum eam habere rationem ad vim gravitatis, quam habet 1. ad 12868200. (*a*) Esto haec, $G : S :: 1 : n.$ unde $S = \frac{G}{n}.$ Vires pariter lunae, quibus attollitur mare, esse ad gravitatem in proportione 1. ad 2871400. Sit haec,

$L : G :: 1 : s.$ unde $L = \frac{G}{s}.$ Quumque vis Centrifuga partium terrae a diurno motu orta sit ad vim gravitatis, ut 1. ad 289. Esto haec,

$C : G :: 1 : e.$ unde $C = \frac{G}{e}.$ Hinc

$$S \bowtie L : C :: \frac{G}{n} \times \frac{G}{s} : \frac{G}{e} :: \frac{1}{n} \bowtie \frac{1}{s} : \frac{1}{e} :: 1 : \frac{sn}{s \bowtie n \bowtie e} :: 1 : 8123.$$

Docuit nos idem philosophus vim centrifugam sub aequatore aquas attollere, ultra quam circa polos intumescunt ad pedes 85472. (*b*) Unde, quum ea vis, quae est ut 8123. elementum hoc ad ped. 85200. intumescere faciat, junctae solis, lunaeque vires, quae sunt ut 1. idem ad pedes $10\frac{1}{2}$ attollent, nam $\frac{85472}{8123} = 10\frac{1}{2}$ quam proxime.

PROINDE jam notum est eo majori impetu ferri, referrique maris aestus, quo promptius & facilius virtuti trahenti obsequi possunt aquae. At vero quum positum sit, rationes ineunte Edm. Hallejo, sagacissimo Geometra, aeris regionem ad 44. usque milliaria diffundi, aquarum porro Oceani mediocrem altitudinem esse dimidii milliaris; liquet spatium a sphaera aerea occupatum centenis circiter vicibus Oceani molem, etiamsi globus terrae aquis undique operiretur, superare. Hinc major erit in ampliori orbe circumacti liquidi aetheris agitatio. Obstant praeterea accedenti & recedenti mari, hic scopuli, illic vada, & inaequales litorum sinus. At surgentem in altum aera nihil reprimit; cujus ea est tenuitas, & prae aqua mira fluiditas, ut minima vi facillime quaquaversus impellatur & excurrat.

HIS accedit, quod ea lex in Corporibus, quae attrahuntur, locum obtinet, ut vires attractionis sint in ratione quadratorum distantiarum suarum reciproca; unde validius multo erit, ob majorem hujus elementi viciniam, in aera, quam in aquas, solis lunaeque imperium. Quid, quod majoris quoque momenti est in aethere virtutis elasticae consideratio? Cujus haec est conditio & natura, ut sit pro ratione pressionis, quae ei incumbit; hinc diminuto, quod incumbit, pondere, immane quantum se in altum explicabit subjectus aer. Verum est profecto hanc ita paullatim minui & decrescere, ut ultra certum a terra terminum sit momenti nullius; ideo tamen vel levis hujusmodi mutatio parit hic effectum maximum, quoniam ab illa fit, ut velocius facultatem trahentem sequatur circumfusa globo volubilis materia.

 ISTA

(a) *Princip. lib. III. prop. 36. & 37.*

(b) *Princip. Lib. III. prop. 37.*

Ista quidem omnia & ejuſdem generis alia efficiunt, ut ab eadem vi lunari aetheri, quam aquis, longe majores aeſtus inferantur. Neque patitur hujus inſtituti ratio, ut operoſis calculis, quantum ad hanc rem conferant ſingula, & quo momento agant, accurratius exſequar. Ad propoſitum ſatis eſt, cum univerſas eſſe, tum certis intervallis reverti, dictas aereae regionis motiones oſtendiſſe.

Haec quum ita ſe habeant; facile eſt ex aeſtibus maris reciprocantis ſimul aetheris impetum conjectura aſſequi. Ab intumeſcentia ad decem pedes cum dimidio, quanta vi appellant ad litora detumeſcentes aquae, videmus. Turbines itaque ventorum concitet neceſſe eſt altius longe, ultra milliare forſan, levatus aer; niſi forte praeſto ſint aliae, quae his obſtent, cauſsae. Neque ſane dubitare par eſt, quin eodem rerum Opificis Opt. Max. conſilio eveniant hi utriuſque elementi fluxus, refluxuſque; qui motibus his reciprocis tum aquas Oceani ſtagnationis & corruptionis vitiis, quibus animantibus omnibus noxiae evaderent, immunes praeſtat; tum fluidi aetherii purum & ſalubrem ſtatum, ſine quo nulla nobis conſtare poſſent vitae officia, in dies conſervat & recreat. Hujus artificii uſum experimur quotidie; modum vero, quod ſciam, monſtravit hactenus nemo. At non aliud tamen magis ſpectare debebant ii, qui in apricis & apertis locis citiſſime convaleſcere aegritutinibus confectos, in humidis contra & concluſis vel ſaniſſimos facile morbis corripi, obſervarint.

Unum tantum occurrit, quod noſtris hiſce ratiociniis opponi fortaſſis poſſit argumentum. Dicat enim aliquis, ſi haec phaenomena a cauſſis jam memoratis ducant originem, quum ejus ſint naturae, ut aeris pondus imminuant, debere neceſſario, nova praeſertim plenaque luna, argentum vivum in barometro ad certum terminum ſubſidere; quod tamen non ita evenire comperiunt Ephemeridum barometricarum conditores. Idque in primis miratus eſt Ramazzinus, veriſimile ratus, *quod ſicuti in Oceano hiſce temporibus majores aeſtus, quam ceteris diebus lunaris menſis, nautae conſpiciunt, ob dominatum, quem ſupra mare creditur habere lunare ſidus; ita quoque in atmoſphaera notabiliter aliqua alteratio in gravitate apparere debeat. Sed revera*, inquit, *nihil effatu dignum adnotare licuit; nam in noviluniis & pleniluniis cunctorum menſium nullum fere diſcrimen in mercurii altitudine, reſpectu praecedentium & ſubſequentium dierum, compertum eſt; ſicuti neque ſilente luna quicquam memoratu dignum obſervatum* (a).

Vt ergo ſcrupulus iſte eximatur, operae pretium erit veram varie librati in fiſtula Torricelliana hydrargyri cauſſam inveſtigare, quam non ſemper aſſecuti ſunt rerum barometricarum ſcriptores. In primis igitur certum eſt aeris incumbentis preſſione attolli ponderoſum hunc liquorem, vim vero iſtam elementi eſſe pro ratione ipſius gravitatis; quae quum eo major ſit, quo plus aeris erit in cylindro, qui hydrargyro directe impendeat, quicquid molem hanc augeat, aut minuat, elevabit ſimul, aut deprimet ſuſtentatum liquorem. Hinc fit, ut venti maxime hic efficiant variationes, utpote qui diſtrahunt & laxant, aut impellunt & in cumulum quaſi cogunt aetherium hunc cylindrum. Vnde inter circulos tropicos, ubi lenis perpetuo verſus eamdem plagam aura ſpirat, obſervante Hallejo, nullae fere in barometro fiunt mutationes (b); in locis vero borealibus inſigniores, quam in auſtralibus contingunt, quoniam in illis frequentiores ſunt ventorum turbines; iiſque temporibus, quae ſunt ventis maxime opportuna, in horas fere mutatur altitudo hydrargyri, uti de aequinoctiis obſervavit Ramazzinus. *Circa haec enim*, ut ait, *inſignes variationes inſpexit, ac praecipue in æquinoctio autumnali, eadem die ad plures lineas modo adſcendente mercurio; qui in Solſtitiis eamdem altitudinem, quam diebus praecedentibus habebat, prorſus ſervavit* (c). Quae quum ita ſint, fieri non poteſt, quantumvis in altum aſſurgat aether, ut ubivis locorum nova, plenaque luna ſubſidat ſemper in barometro hydrargyrum; quum manifeſtum ſit eam eſſe ventorum conditionem, ut, qui hic divellunt & diſſipant, illic cogant & condenſent imminentem terrae aera.

Hisce ſic expoſitis, non alienum erit ſolutionem ſubjungere difficilis quaeſtionis, de qua magna inter ſummos etiam philoſophos fuit

(a) *Ephimerid. baromet. Mutin. ann.* 1694. *p.* 19.

(b) *Act. philoſ. Num.* 181. *pag.* 111.

(c) *Lib. citat. pag.* 20.

fuit dissensio. Nimirum qui fit, ut quum aqua plus quam octies centenis vicibus aerem gravitate superet, hic tamen aquosis vaporibus repletus minus semper attollat in barometro hydrargyrum; ita ut in tubulo subsidentia ejus jam instantem pluviam significet? Ratio autem ejus rei ex hisce, ut opinor, caussis praecipue petenda est. Aqua omni virtute elastica ita caret, ut nulla vi in minorem molem comprimi possit; interim tamen calore, qui illam ebullire facit, in partes tam parvas dispergitur, ut spatium occupet quatuor decies millies isto majus, quod natura habet (*a*). Hic vapor, plusquam sexdecies aere nostro rarior, adeo subtilis est, ut facile particulis aeris commixtus teneatur, & unitate facta iis adhaereat, non alio modo, quam quo minutissimae metallorum partes separatae in acidis quibusdam liquoribus, qui illas eroserunt, sustentantur. Notum est enim corpora, quo minores in particulas dividuntur, eo majores pro ratione molis superficies acquirere. Ad haec aether, quem spiramus, componitur magnam partem ex corpusculis aqua ponderosioribus, exhalatis scilicet ex varii generis materia, plantarum, mineralium, & animalium, quae in terra nascuntur. At momenti forsan longe maximi hic est ipsa exhalationum e terra in sublime latarum qualitas, quae sunt plurimum sulphureae. Fumos autem e sulphure ita virtuti aeris elasticae adversari, ut illam penitus corrumpant & conficiant, multis experimentis compertum est (*b*). Et glebam hanc mineralem omnibus fere corporibus inesse docuit magnus Newtonus, cujus maxima copia aethera refertum esse crebra fulminum, tonitruumque phaenomena aperte demonstrant. Ex his igitur omnibus, ut minori potentia agat humidus, quam siccus aer, efficitur. Postquam autem tenuissimus iste vapor aquosus particularum viribus, quas *attractivas* & *repulsivas* vocant philosophi, in guttas coire incepit, hae jam, aucta mole, aere graviores pluviae forma decidunt; & aether deinceps, quo ab his purior est, eo majori facultate premit, elevatque in tubo barometrico mobilitate simul, & pondere praecellentem liquorem.

SED e diverticulo in viam, & ad ventos, revertendum est; qui a variis fontibus, atque adeo inter se diversi, originem ducunt, ut, qui omnes eorum rationes ex una eademque caussa subducere cogitat, calculum eum fallere necesse sit.

IIS igitur, quae de hac re supra sunt exposita, accedit costans illa fluentis aeris causa, solis calor. Ab hoc enim uti generales illos, statosque ventos, qui in mari zonae torridae, sive quod inter tropicos jacet, spirant, oriri monstravit Hallejus (*c*); ita ubique terrarum eumdem motiones aetheris varie mutare posse certissimum est. Quin etiam scimus turbinibus subinde agitari supernos caeli tractus, quum interim aer terram proxime ambiens tranquillus est & serenus. Item plurimis in locis increbescentibus ventis sublimia montium juga intercedunt. Tot tantique prohibent casus, ne eumdem ubique ordinem servent, quae lunarem actionem sequuntur, in caelo mutationes. Quae autem incertos, nulloque ordine recurrentes ventos concitant, hae sunt causae praecipuae. Primo, vapores elastici vi ignis subterranei e terrae visceribus erumpentes, & in aethere a quibuscumque caussis densati, id nonnumquam efficiunt. Deinde, effluviorum e variis corporibus concursus ejusmodi, ut rarefactiones, fermentationesque, quales a commixtis quibusdam chemicis liquoribus vulgo eveniunt, excitet, idem praestat. Et talia aliquando incidere phaenomena, docet nos fulminum, meteororumque ratio. Praeterea, montes incendia evomentes, & terrae motus, quae aeris fluxus ad dissitas usque regiones propagant, eamdem habent potentiam. Denique, cometarum, aliorumque siderum vires, quae solis, lunaeque imperium varie turbant, simili facultate sunt praeditae.

HISCE igitur ita ostensis, convenit jam demonstrare, quibus de caussis hi aetheris motus, qui, intumescente maris aestu, nova, plenaque luna, & tempore aequinoctiali contingunt, corporis animalis fabricam immutent. In quam rem haec sunt tenenda.

PRIMVM animantia omnia, quo spiritum suo commodo & sine labore ducant, aere indigent ad certum modum gravi. Pondere enim suo, & vi elastica, in inanes pulmonis fistulas impellitur spirabile fluidum. Quapropter ea, quam diximus, ratione imminuta his

(a) *Vide Desaguliers Course of experimental phylosophy, Vol. II. Lect. X.*
(b) *Vide Hales Statical essays, Vol. I. pag. 230. & 299.* (c) *Philos. Transact. Num. 183.*

his temporibus aetheris ambientis gravitate, minor solito in thoracem haurietur ipsius portio; quae quum minorum sit virium ad sanguinem subigendum, illiusque impetum, quo ad cordis sinistrum ventriculum fluit, promovendum, circulum suum conficiet tardius hic liquor: unde parcior erit fluidi, quod in nervos derivatur, secretio.

DEINDE non gravis solum, sed & virtute elastica ad definitum gradum praeditus esse debet, qui respirationi idoneus sit aether. Sicuti enim is in asperam arteriam, dum trahitur spiritus, vi ponderis sui irruit; ita dum redditur, musculorum pectoris & abdominis ope in extremos hujus fistulae ramos pelli solet: ubi concessa ob exemtam incumbentem pressionem se explicandi libertate, illiduntur quaquaversus particulae elasticae in vesicularum latera, & coartatis hoc modo sanguinis canaliculis, motui magis aptum reddunt vitale fluidum. Idcirco, quae hanc aeris facultatem immutant, turbabunt simul compagis animalis motus caussae memoratae. Experiuntur harum conditionum necessitatem ii, qui altissima montium cacumina ascendunt, his enim cum insigni labore & angustia ducitur spiritus, & tantum non praecluditur, non alia de causa, quam quod tenuis supra modum & purus illic occurrat aether, hoc est, minus, quam par est ponderosus, & elasticus, & cujus vix ea hauriri queat portio, quae inflando pulmoni sufficiat.

POSTREMO inclusam continent liquores omnes in corpore animali auram quamdam elasticam, quae hanc habet naturam, ut vinculis soluta in omnes partes vires suas exerceat. Et haec quidem motuum illorum intestinorum, quos in sanguine & ceteris fluidis vitalibus observamus, caussa est. Quorum impetum, dum in canalibus suis fluunt, aer corporis superficiem ambiens reprimit. Imminuta igitur hujus pressione, internus aether, pro ratione dempti de externo elemento ponderis, facultatem habet se protinus explicandi. Hinc, fermentescentibus humoribus, mutantur particularum minimarum cohaesiones & nexus, & ultra modum tensi rumpuntur subinde tenuissimi canaliculi. Non alia ratione contingit hoc, quam qua animantibus ope antliae pneumaticae aerem ex vitro, quo inclusa sunt, exrrahendo, eliditur spiritus. Haec enim primum anhela fiunt; deinde, subtracto paullatim aere, intumescit corpus; tum collabuntur ita sub mortem pulmones minutiorum, ut dissecantis sensum fere effugiant (*a*).

SI quis autem curiosior scire velit, quanto pondere, & quo pressionis discrimine, in corpus nostrum agat circumfusus aer, illi hoc calculo satisfiat. Pro certo habendum est pondus hoc aestimari posse ex vi, qua hydrargyrum in barometro ab aere attollitur. Superficies humani corporis molis mediocris est pedum quadratorum quindecim, sive pollicum bis mille centum & sexaginta. Cubus hydrargyri pollicis magnitudine est pondo unciarum octo. Pressio igitur aeris in singulos corporis pollices, pro ratione ponderis hydrargyri in barometro, erit hujusmodi. Columna quadrata hydrargyri unum pollicem lata in barometro sursum ferri poteit ab aere, quum maxime ponderosus est, ad pollices triginta; quum levissimus, subsidet ad pollices octo & viginti. Idcirco aer, quum gravissimus est, premet singulos pollices superficiei corporis nostri pondere librarum quindecim & novem unciarum; quum levissimus, pondere quatuordecim librarum & unciarum duarum. Hinc Corpus universum in aere gravissimo pondus sustinet librarum circiter 33684. in levissimo, librarum 30622. Vnde evenit, ut inter pressionem diversis temporibus factam discrimen sit librarum plus minus ter mille. Resistit quidem, & in pondus istud nititur, internus aer per corpus nostrum dispersus. Fieri tamen nequit, quin magnum saepe momentum habeat tam insignis variatio; ubi forsan vitio aliquo humorum, quibus commixtus tenetur, hic ipse majori, aut minori virtute pollebit.

DVO hic, priusquam ad alia deveniamus, ut moneam, convenit. Vnum est, quod effectus caussarum jam expositarum maxime notabilis in his erit, quorum imbecillum est corpus & offensis obnoxia valetudo. Obsistunt enim hisce influxibus illi, quibus est in humoribus impetus major, & firmioribus instructa fibris machina. Hinc mala, quae mortalibus inde interdum eveniunt, minime possunt ejus esse momenti, ut imminuant laudem, quae artificio debetur supremi rerum Arbitri, qui has aetheri motus leges posuit.

(a) *Vide Esperienze dell' Accad. del Cimento p. m.* 118.

fuit. Optimo sane Consilio prospexit Divinum Numen universis animalibus, ita tamen, ut singulis nonnumquam, & paucis cederet in detrimentum haec constituta ratio. Solis situm & distantiam a tellure eo modo disposita esse quis dubitat, qui rerum universitati lucis, calorisque diffusione maxime conducat? At nihilo secius noxii interdum evadunt nonnullis in regionibus nimii fervores; in aliis tam acris est media hieme vis frigoris, ut huic ferendae pares esse non possint, quibus est a natura corpus paullo infirmius; in omnibus denique tempestatum vicissitudines morbos quandoque pariunt. Optime tamen humano generi consultum esse ab omnibus ultro conceditur. Praeterea, sicuti sua habent quique allati jam casus auxilia, ita tanta sunt fluxibus istis aeris opposita obstacula, & tot modis ingruentibus inde damnis occurritur; ut hæc nullo loco sint habenda prae insignibus illorum commodis, quorum ea est conditio, ut omnibus, quotquot alit terrarum orbis, animantibus sint usui.

ALTERUM, quod hic monendum duxi, est, quod suas quique vires sortiti sunt & ceteri Planetae: qui etsi solis, lunaeque actionem non aequent, conspirant tamen variis modis ad horum potentiam in Corpora nostra augendam, vel minuendam. Et tanti sane momenti sunt hujusmodi concursus, ut extra dubium sit his quandoque acceptam referri debere subitam illam & occultam morborum vim, quae gentibus universis ingruunt. Neque aliud certe est Hippocratis θεῖον τι, *divinum quid*(*a*), cujus in aegritudinibus rationem haberi jubet, quam ambientis terram aeris status, ab astrorum imperio, vel alia quadam insolita atque incogita caussa genitus; uti latius alibi diximus (*b*).

CAPUT II.

Quo morborum genera, eorumque symptomata, quæ ex caussis memoratis ducunt originem, exponuntur.

HIs ita expositis, dispiciendum jam erit, quas praecipue corporis nostri actiones laedant periodicae hae liquorum ejus in canalibus suis turgescentiae. Neque propria tantum observatione, sed ex medicorum etiam libris allatis exemplis nostra confirmabitur sententia. Auctoribus enim hujusmodi historias referentibus tuto licebit fidem adhibere, quum nullus hic sit opinionibus, quae corrumpunt plerumque narrationes, locus; & ex casibus veritas appareat extra philosophorum tunc temporis ratiocinia positis. Et hoc primum mihi satis constare videtur, lunaris hujus potentiae vim majorem necessario esse in illum corporis nostri humorem, qui nervos irrigat, quem *spiritus animales* dicimus; quam in ipsum sanguinem, aut alios quoscumque vitales liquores. Quum enim is sit partium tenuissimarum, & [sicut alias monstravi] (*c*) elasticarum, virtuti caussae cujusvis externae facilius obtemperabit. Idcirco, ad illos praecipue morbos spectabit vis lunae, qui a vitiis subtilissimi hujus spiritus oriuntur.

Ex his autem, ni fallor, nullus *morbo comitiali* magis notabilis est; qui quum alias sit difficilis, tum hoc ipso mirabilis prorsus medentibus visus est, quod nova imprimis, plenaque luna soleat recurrere. *Regit*, inquit Galenus, *luna in epilepticis periodos* (*d*). Hinc dicti sunt interdum a Græcis scriptoribus hoc malo laborantes σεληνιακοὶ (*e*); in historia Novi Foederi, σεληνιαζόμενοι (*f*); & ab auctoribus quibusdam Latinis, lunatici (*g*). Et ipse quidem memini, quum in nosocomio Divi Thomae medicinam facerem, quo tempore saeviebat bellum Gallicum, multos de classe nostra nautas morbo hoc correptos curae meae traditos fuisse; quorum plerique tirones erant & novitii, qui aut in pugnae navalis furoribus, aut tempestatibus coortis, metu perculsi in hoc malum inciderant. Lunarem vero potestatem ita sentiebant, ut mihi frequentissime liceret, ex instante nova vel plena luna accessuum tempora satis certo praedicere. Vidit etiam Thomas Bartholinus puellam *epilepticam*, *habentem in facie maculas, quae pro varia lunae phasi tam colore, quam magnitudine variae erant. Tantum*, ait

(a) Prognostic. I. (b) *Vide Account of poisons*, *Essay VI. pag.* 299. Editio tertia.
(c) *Vide Introduction to a mechanical account of poisons*, edit. tert.
(d) De dieb. critic. Lib. III. (e) Alex. Trallian. Lib. 1. cap. 15.
(f) *Matth. cap. XVII. v.* 15. (g) *Appulejus de virtutibus herbarum cap.* 9. & 65.

ait ille, *corporibus nostris cum caelo est commercium* (a).

PROINDE retulit mihi vir in medicina prope singularis, Archibaldus Pitcarnius, se virum invisisse triginta annorum, corporis habitus paulo gracilioris, & temperamenti ad melancholicum accedentis; qui ante novem annos, post largum sanguinis e naribus profluvium, questus erat de subito quasi humoris alicujus a dextra ad summum brachium ascendentis motu, unde sensibus orbatus humi concidit; mox ad se rediens torpore tenebatur illius manus adeo gravi, ut nullus constaret digitis motus; brachium vero dextrum, ipso invito, ad quatuor horae minuta vi magna prorsum retrorsum agitabatur, deperdito interea linguae usu. Recurrebat autem a primo, quo invasit, tempore hoc malum singulis annis certo ordine mensibus Martio, & Septembri, hoc est, circa aequinoctium vernum, & autumnale, nova luna. Hisce autem notabilis erat iste casus. Primo, saepius de nocte, quam de die, ingruit Paroxysmus. Secundo, numquam pedes, aut brachium sinistrum, vis morbi occupavit. Tertio, qui jam a prima aegritudinis accessione remansit stupor, non abstulit sensus; ambulabat enim, urgente ipso, aut equo vehebatur aeger. Quarto, discurrente adhuc per manum humore, perstitit motus digitis; quum vero jam brachium tenuerat, amissus est motus simul cum horum sensu; deinde dextram Capitis partem invadens violentas peperit brachii motiones, ad tria quatuorque minuta. Quinto, iis anni temporibus, quibus incessit morbus, bis aut ter nonnumquam horae spatio rediit torpor, interdum semel tantum intra biduum, aut triduum. Sexto, deteriorem fecit hanc infirmitatem balnearum calidarum usus; graviores enim solito erant, qui subsequebantur paroxysmi. Postremo, labefactata est insigniter memoria circa tempus ingruentis mali.

FEMINAS complures sibi notas testatur vir idem eximius, quae ad lunae motum symptomata epileptica patiebantur; praegnantes in primis, & quibus, quum maturius solito parere desierint, defecerunt ante consuetum tempus profluvia menstrua. Hae in somnis saepe, interdum & de die, his paroxysmis tentabantur. Duas porro se curasse meminit puellas, quibus motus epilepticos apportabat luna; motus istos dico ridiculos, quos *choream Sancti Viti* appellat vulgus. Incerti erant, & ad similitudinem saltationis fere compositi gestus; vox etiam, vigente maxime paroxysmo, suppressa. Hoc malum laudatis a Clarissimo Sydenhamo (*b*) medicamentis depellere frustra aggressi sunt, qui menstruos ipsius circuitus non animadvertebant medici.

MIRUM prorsus, & minime vulgarem, deprehendi non ita pridem ipse in puella hujus aegritudinis cum luna concentum. Erat illa quinque circiter annorum, & adeo graves miseram torquebant convulsiones, ut conclamatum fere non semel jaceret corpus. Remediis tandem aegre cessit morbus. At post aliquot dies ingruebat denuo plena luna, servantibus sideris ejus periodos ita constanter paroxysmis, ut maris aestibus quotidie responderent. Suppressa semper erat vox, & ablati sensus, adfluentibus ad litora aquis; refluentibus vero, ad se rediit aegra. Animadvertit hoc ipsius pater; habitabat enim ad ripam Tamesis, magister navigii onerarii, quocirca fluvii cursus sedulo servare solebat. Tam constans autem ac status fuit reciprocantis mali ordo, ut de lecto non semel surrexerit parens, ad ea quae sui erant muneris agenda, clamoribus filiae sensum, discussa paroxysmi vi, recuperantis, e somno suscitatus, & de refluxu fluminis certior factus. Mansit per quatuordecim dies haec morbi conditio, ad novam nimirum lunam; quo tempore e siccae scabiei, quae ab admoto in initio mali (uti mihi saepe in hujusmodi casibus mos est) occipiti emplastro epispastico summum verticem obduxerat, avulsa crusta subito profluit copiose admodum serosus & limpidus humor. Levabat aegram diris cruciatibus haec eruptio; quare id magno studio agebam, ut perstaret ad longum tempus hoc e capite liquoris effluvium; & impositis, quae super crescentem carnem coercerent, cataplasmatibus, res ex voto successit. Quum vero taederet tandem hujus curae parentes, inducta est ulceri cicatrix; & purgato ter quaterve, sub novam in primis plenamque lunam, mercurio dulci, & pharmacis consimilibus corpore, incisus est in brachio sinistro fonticulus, ad praecavendum aliqua ex parte morbi

(a) *Histor. anatom. Centur.* II. *Hist.* 72.

(b) *In Schedula monitoria.*

morbi recursum; in occipitio enim, qua summa cervicis vertebra cum capite committitur, vulnus infligere (quod e re puellae sine dubio fuisset) per amicos non licuit. Immunis tamen hoc pacto ab omni gravium syptomatum accessione aegra servata firmis viribus adolevit.

Jure fortassis quis credat ex caussarum ignorantia, de quibus hic agitur, evenisse, ut nullae occurrant in immensis rerum medicarum voluminibus hujusmodi historiae; & fore demum, quum harum diligenter habebitur ratio, ut non rara exstent consimilis συμπαθείας exempla. Interim minime mirum est ex veteribus quosdam, uti auctore Aretaeo (a) discimus, hunc morbum ad lunam penitus retulisse, opinantes illam hoc mali genus sceleratis hominibus in flagitiorum poenam immittere, & sacrum propterea ducentes.

Non autem ab re erit hic monere, illos *maniacorum furores*, qui ad lunae circuitus revertuntur, conjuncta etiam secum ferre comitialis morbi symptomata; id quod se perpetuo comperisse mihi non semel affirmavit doctissimus vir, Eduardus Tyson, in nosocomio mente captorum Londini medicus, qui idcirco hoc modo aegrotantes *insanos epilepticos* appellare soleret.

Congenerem comitiali morbo *vertiginem* dixit Galenus (b); unde *parvam epilepsiam* antiquitus appellatam fuisse scriptum reliquit Coelius Aurelianus (c). Hoc certe huic malo cum illo convenit, ut utrumque lunares plurimum servet periodos; idque testantur conplures a Pitcarnio notati casus.

Ad epilepsiam denique referendi sunt, qui *hysterici* vulgo audiunt *affectus*; quibus eo felicius medebitur quis, quo horum periodos diligentius animadverterit. Narrat casum Pitcarnius sibi notae mulieris juvenis & nuptae, obeso corpore, crineque rubrae, cui justo parcius fluxerunt semper menses. Illa jam a quatuor annis questa fuerat de molesto compressionis in vertice sensu, descendente simul ad humeros usque gelido humore, cum gravi vertigine & strangulatione faucium; quin etiam acrem pituitam ventriculo evomebat, dolore & angustia premebantur praecordia, urgebatque mane de lecto surgentem spiritus difficultas; recurrebantque haec mala ordine constanti nova, plenaque luna.

Morbum recenset Carolus Piso in describendis aegritudinum historiis nulli secundus auctor, illustris feminae, *cui non sine sensu suffocationis circa novam lunam gena sinistra cum colli parte manifestum in tumorem tollebatur* (d). Et visam sibi memorat puellam, *quae toto vere circa plenilunia symptomatibus hystericis percussa fuit tam pertinacibus, ut totam lunae quadram durarent: nam, quum primum diem reciprocis motibus conquateretur, biduum post,* ἀναυδία, *soporque altus eam detinebant, reliquum quaternarium quiritabatur, nugabatur, sive leviter delirabat, vigilabatque* (e).

Paralyses *periodicas* observarunt non raro medici. Oppressit virum annis gravem, ut idem refert, cum ingenti lassitudine somnolentia; accedebant resolutio nervorum, stupor, oblivio, & quaedam desipientia cum febre. *Reducebat has querelas per duos annos nova semper luna, mitescentibus sensim symptomatibus, & extremis recursibus umbram dumtaxat seu imaginem exhibentibus eorum, quae primis periodis fuerant observata* (f).

Reciprocantis membrorum tremoris insigne exemplum suggerit nobis Nicolaus Tulpius, animi candore & acri judicio commendatus scriptor, qui integrum triennium pallidam & habitus plane pituitosi virginem exagitavit, non assiduo, sed intermissis dumtaxat vicibus, durante qualibet periodo, ad horas ferme duas, cum rauco gutture & voce suppressa. *Circuituum autem ordo* (sunt ipsissima auctoris verba) *conveniebat manifeste, modo cum maris, modo cum lunae, modo cum solis motu; prout enim horum variaret ratio, pro eo etiam, vel celerius, vel tardius, accedere, & recedere reciprocantis tremoris circuitus* (g).

Permagni esse momenti lunam ad concitanda illa mulierum profluvia, quibus a

(a) *De diuturn. morb. Lib. 1. c. 4.* (b) *In Aphor. Hippocr. Comment. III. Aph. 17.*
(c) *De morb. chron. Lib. 1. c. 2.* (d) *De morbis a serosa colluvie, obs. 27.*
(e) *Observ. 28.* (f) *Observ. 16.* (g) *Observ. med. Lib. 1. c. 12.*

menstruis, quas servant, *vicibus*, impositum est nomen, non ex opinione vana, sed sedula observatione comperta re, affirmarunt veteres. Et recurrerent sine dubio universis feminis eadem certa lege hae purgationes, nisi obstarent aliae graviores caussae, & sideris hujus viribus intercederent varia singularum victus, vitaeque ratio, infinitum temperamentorum discrimen, & incerta denique plurimorum casuum vis, & efficientia. Certum est in regionibus propius ad aequatorem sitis, ubi validissimam esse lunarem actionem superiori capite ostensum est, copiosius fluere menses; in iis contra, quae polis sunt viciniores, quum ibi sit debilior, parcius. Id in borealibus in primis observavit Hippocrates (*a*), qui & hanc reddit in Scythicis mulieribus sterilitatis caussam.

Haec quum sit purgaminum muliebrium conditio, minime mirum est, si & viris quandoque eveniant periodicae *haemorrhagiae*. Sicuti enim (ut brevius rem totam expediam) major pro ratione molis sanguinis in feminis, quam in viris, copia in caussa est, quod certis intervallis per peculiares meatus e corporibus earum exeat, iisque maxime, quibus, imminuta aeris ambientis pressione, facultatem se explicandi habet aura interna; ita & in maribus, iis in primis, quorum imbecillior est natura, & infirmius fibrarum robur, si quando nimia plethora turgescant vasa, rumpentur ea necessario illis potissimum temporibus, quibus distensionem eorum minima vi reprimit aether externus.

Invisit me quondam generosus juvenis, infirmiore corporis fabrica, cetera sanus, cui per sesquiannum redierat nova constanter luna sanguinis sputum; perstitit illud ad quatuor semper, aut quinque dies, profluvio sensim imminuto; quod eo singulis recursibus sensit urgere vehementius, quo majorem venarum plenitudinem fecerat victus, vitaeque ratio.

Memorabilis est tum morbi, tum eventuum etiam ratione, qui eum comitabantur, Pitcarnii ipsius casus. Is quum in Scotia haud procul Edinburgo ruri esset anno 1687. mense Februario, caelo solito magis sereno, & rubente sole, in ipso lunae coitu subitum habuit sine caussa manifesta sanguinis e naribus profluvium, quod praecesserat gravis insolitae virium imbecillitatis sensus. Postridie autem in urbem reversus comperit in baroscopio ea ipsa hora, quae nona fuit matutina, altius subsedisse hydrargyrum, quam alias umquam descendere aut ipsi, aut amico suo Gregorio, cujus in aedibus adservabatur, visum fuerat. Mortuum etiam eodem tempore concidisse alterum amicum Cockburnium, philosophiae professorem, ex repentina sanguinis e pulmone eruptione; & quinque, aut sex alios familiaritate sibi conjunctos, qui opem ipsius quavis aegritudine afflicti implorare solebant, diversis humoris profusionibus tentatos cum magno suo dolore intellexit.

Duo nobis in hanc rem exempla subministrant *Regiae* nostrae *Societatis Acta*. Alterum refert medicus celeberrimus Gulielmus Musgrave, quod est hujusmodi (*b*). Viro cuidam, ab ipsa infantia ad annum usque aetatis quartum & vicesimum profluxit, plena semper luna, sanguis ex pollice sinistro, primum quidem ad uncias quatuor, post annum vero sextum decimum ad semilibram. Quem fluxum quum ille, adusta ferro candente parte, inhiberet, incidit mox in gravem haemoptoen, ex qua, secta saepius vena, idoneorum medicamentorum ope difficulter demum & aegre evasit. Alterius summa haec est (*c*). Caupo quidam Hibernus, ab anno aetatis quadragesimo tertio usque ad quinquagesimum quintum, effusionem sanguinis ex indice digito manus dextrae, singulis fere mensibus recurrentem, ad libras circiter quatuor habuit; quae si quando arte restringeretur, urebat brachium acerrimus dolor. Minus quidem cum lunae motu congruebant hujus, quam illius mali circuitus, ob enormiorem fortassis vitae modum, & detrimentum, quod aegri sanitati attulit immodica emissi humoris copia. Hoc ipso tamen memoria in primis digna est ista narratio, quod festo Paschatis, hoc est, proximo post aequinoctium vernum plenilunio, profluxit primo sanguis, quod anni tempus hujusmodi morbis maxime opportunum esse ex dictis supra manifestum est.

ISTUD

(a) *De aere, locis, & aquis.* (b) *Philosoph. transact. Num.* 277.
(c) *Num.* 171.

ISTVD porro hic perpendere oportet, quod sellae suae staticae experimentis Sanctorius, princeps hujus disciplinae auctor, edoctus comperit. Dicit enim is, *corpora virorum sana, & moderatissimo victu utentia, singulis mensibus fieri solito ponderosiora, unius scilicet duarumque librarum pondere; & redire ad consuetum pondus circa finem mensis, ad instar mulierum; sed facta crisi per urinam paullo copiosiorem, vel turbidiorem* (a). Quapropter fiet ex ea re necessario, ut iis valetudinis vitiis menstruis intervallis obnoxius quisque sit, quae a repletione ducunt originem; tum, ut illis temporibus instet in primis ab his periculum, quibus levissimo pondere distenta vasa repellit ambiens aether; denique, ut, quum parium fere sint virium nova, plenaque luna, in hanc, aut illam incidant haec morborum genera, prout opportunius est alterutri attractioni corpus, & congruit magis cum hac, aut illa sideris periodo humorum plethora.

CVM frequens, tum difficilis est ille mulierum morbus, quem *fluorem album* appellant medici. Et hunc quidem per quatuor annos nova singulis mensibus luna recurrentem, perstante semper octiduum profluvio, observavit Pitcarnius.

INCERTA est fere, & variis subjecta casibus, *ulcerum* conditio; habent tamen & haec aliquoties certa lege suos humoris aestus. Eruditum juvenem memorat G. Baglivi, ingenii minime vulgaris vir, *cui, quum laboraret fistula stercoracea in intestino colo prope jecoris regionem, crescente luna ingens stercorum, humorumque copia ex ulcere prodibat, quae paullatim eadem decrescente minuebatur; cujus rei ita certam habebat experientiam aegrotus, ut de lunae quadraturis, & periodis sola humoris per fistulam excreti observatione rite judicaret* (b). In memoriam autem mihi revocat haec narratio adolescentis cujusdam infortunium, qui a venereo cum impura muliere coitu sensit primum in dorso dolorem, in femoribus vero gravitatem cum imbecillitate ad motum per quatriduum. Natum inde est in ipsa colis glande ulcusculum, e quo profluxit pus mali odoris. Intra septimum diem desiit sponte sua ille fluxus; at nova luna revertebatur denuo, perstante per menses aliquot hac mali conditione, usque dum idonea adhiberentur remedia, quibus tandem penitus cessit.

RENVM *dolores* per lunaria intervalla reciprocantes animadvertet non raro, quisquis aequam horum habuerit rationem. Morbum descripsit N. Tulpius *Henrici Ainsvvorthi, theologi Britanni, apud Amstelodamenses, cui supprimebatur urina, quolibet ferme plenilunio, cum insigni angustia, & evidenti totius corporis incendio, ad diem quartum. Neque excernebatur illa iterum, nisi vel declinante luna, vel secta brachii vena* (c). *Et periodicum capillorum mictum, quolibet decimo quarto die revertentem, cum insigni urinae difficultate, & tanta perturbati corporis inquietudine, ut vix in cubili se contineret aeger*, simul se vidisse retulit (d).

CASVM hisce fere contrarium memorat Thomas Bartholinus, qui cum ceteris medicis Hafniensibus convocatus erat ad Bullichium, urbis tunc temporis praesidem. *Laboraverat*, inquit, *superioribus* annis diabete spuria, singulis mensibus recurrente, cum dolore post nephriticos cruciatus; quodque mirati sumus, instante plenilunio, duodecim mensuras aquae, seu viginti quatuor libras, minxit, quamquam vix tertiam partem unius mensurae biberit (e).

INSPEXI nuper sectum pueri quinquennis cadaver, cui mortem accelerarant graves nephritidis cum vomitu, & alvi fluxu accessiones. Oppleti sunt tum renes, tum ureteres, materia calculosa, quam varias hic illic cernere erat formas concretionis induisse. Primum mali fundamentum erat aqueus & limpidus humor, qui paullatim lactescens in tenues & ramosas crystallos abiit, quibus in unum coeuntibus accessit tandem lapidea durities. Affirmavit mihi Groeneveltius, harum rerum apprime gnarus medicus, qui confectum his aerumnis misellum saepius inviserat, comperisse se plenam per aliquot menses lunam attulisse semper diros aegro cruciatus, quos elapsus plerumque per iter urinae unus, aut alter lapillus levabat.

ET quoniam in renum mentionem incidi, libet

(a) *Medicin. static. Sect.* 1. *Aphor.* 65.
(b) *De Experiment. circa sanguinem*, p. m. 242.
(c) *Observ. med. Lib.* 11. *cap.* 43.
(d) *Ibid. cap.* 52.
(e) *Acta med. & philosoph. Hafniens. V.* 1 *Obs.* 5.

libet infortunium referre adolescentulae cujusdam mihi notae. Erat illa annorum quatuordecim, vultu satis venusto; a pueritia vero id incommodi passa fuerat, ut die semper uno, aut altero, ante plenam lunam, pallida fieret, & demissis viribus melancholica, sponteque sua in somnis urina proflueret larga copia. Perstitit autem fluxus singulis noctibus ad quinque aut sex dies, quibus transactis, redibat iterum faciei rubicundus color, & consueta animi alacritas. Nihil hic valebant medicamenta omnia, quae vi fibras astringendi pollere solent, usque dum, factis rite biduo, aut triduo ante accessionem aegritudinis exinanitionibus, virtuti lunari occurreretur.

Menstruos saepe habere recursus *spiritus difficultates* experientia didicit vir subtilis ingenii Helmontius. *Exacerbatur*, inquit, *asthmatis paroxysmus lunae stationibus, & aevi tempestatibus, quas ideo praesentit, & praesagit* (a). Confirmat hoc ipsum Ioannes Floyerus, eques eruditus, qui in describenda hujus morbi historia ceteris omnibus palmam praeripuit. Deprehendit autem ille, *quatuordecim dierum intervallo reverti plerumque has anxietates, & lunae circuitibus consentire* (b).

Insolitum & rarum lunaris facultatis effectum memoriae prodidit, doctrina studioque pariter laudandus, Kerchringius. Nota ipsi erat matrona quaedam Galla, *quae tempore plenilunii facie praedita erat rotunda, & sane quam formosa; sed, decrescente luna, oculi, nasus, & os in unam partem vertebantur, ita ut deformis admodum in publicum prodire non sustineret; donec, crescente iterum sidere, rediret & ipsa paullatim ad suum plenilunium, & formae suae venustatem* (c). Hoc si cui mirum videtur, referenti auctori fidem faciant comperta vulgo in conchyliis, & multis animantium generibus, consimilis virtutis exempla. Nam, ut cecinit olim Lucilius, sapiens poeta:

Luna alit ostrea, & implet echinos, muribu' fibras,
Et pecui addit (d):

Et post hunc Manilius:

Sic submersa fretis, concharum & carcere clausa,
Ad lunae motum variant animalia corpus (e).

Multis impedita difficultatibus, & arduae disquisitionis est de *Crisibus in morbis acutis* doctrina; itaque operae pretium erit, numquid ad hanc explicandam conferat nostra disputatio, paullo diligentius investigare. Magnum habere momentum ad medicinam recte faciendam dierum criticorum considerationem putarunt semper veteres, & ad horum rationem distinxerunt febrium tempora. Obsoletum vero jam est hoc studium, & irridet, aut supervacaneam ducit medicorum vulgus omnem de hisce quaestionem; idque duabus potissimum de caussis, quantum ego conjectare possum.

Primum enim in orientalibus & calidis mundi plagis primae, quae hanc artem effecerunt, habebantur observationes; quae quum in borealibus & frigidioribus regionibus ad usum reducerentur, nulla habita locorum discriminis ratione, fefellerunt non raro medicorum opinionem, nec ad spem respondit eventus. Deinde ex paucis remediis constabat antiquitus medicina, neque aliam febribus adhibere curam moris erat, quam quae tenui victu vim, & ferociam morbi aliquatenus reprimeret. Naturae enim ministros se praebebant medici, & hanc sequentes ducem ad varios humorum in corpore motus animum advertebant sedulo. Postquam vero in diversas curandi vias processerunt hujus, atque illius sapientiae professoris aemuli, & ex opinionibus magis, quam natis experientia monitis, res agi coepit, nullus relinquebatur iis praeceptis locus, quae a prisca medendi ratione pendebant; quum non uno modo torquerentur jam aegri, & incertum saepe esset, quinam ab ipso morbo ducerent originem dolores, quosve afferrent ingesta perverso more pharmaca.

Quo certius itaque constet, quibus praecipue innixa sit fundamentis haec antiquorum disciplina, & ad quam normam exigere observationes suas debeat, quisquis eorum hac in parte studium aemulari exoptat, pauca quae-

(a) *Asthm. & Tuss.* §. 22. (b) *Treatise of the Asthm. pag.* 17.
(c) *Observationes Anatom.* 92. (d) *Apud Aulum Gellium Lib. XX. cap.* 8.
(e) *Astronom. Lib. II. v.* 93.

ca quaedam in medium proferenda sunt, postquam nonnulla, quae ad hanc rem faciant, sim praefatus.

FEBRES igitur *epidemicas* vitio ambientis nos aeris oriri certissimum est; ideoque consentaneum videtur, ut singulis suis temporibus a virtute lunari, quae hunc afficit, illae mutationes subire possint. Rem hanc illustrabunt maxime, quae scripsit is, quem supra laudavi, *Ramazzinus* in commentariis suis lectu dignissimis, *de constitutionibus annorum MDCXCII. MDCXCIII. & MDCXCIV. in civitate & agro Mutinensi*, Mutinae editis. Tribus illis annis continuis saeviebat illic febris valde pestifera, ex illarum scilicet genere, in quibus cutis maculis purpureis interstinguitur. *Observatione vero*, inquit, *dignum fuit, quod post plenilunium, ac multo magis silenti luna, ferociebat haec febris, quae postea ad novum ejusdem lumen mitescebat; nec mea tantum, sed aliorum quoque professorum constans fuit observatio, quod non parum contulit ad hujus febris prognosin & curationem*.

EXACTISSIMVM autem fieri lunae coitum, quum sol deficit, perfectissimam vero oppositionem in lunae defectu, notissimum est; idcirco minime mirum erat, quod eidem scriptori ita videbatur, cujus sequentia sunt verba: *Admirandum certe fuit, quod die 21. Januarii MDCXCIII. contigit. Facta enim per noctem lunari eclipsi, major pars aegrotantium obiit, & eadem hora, qua nimirum luna laborabat; quin & nonnulli repentina morte occubuere*. Appositissima etiam ad hanc rem est narratio quaedam doctissimi Bellonii, qui *convenisse*, ait, *medicos aliquot Parisienses, ut de salute illustris cujusdam feminae deliberarent. Dum consulitur, instabat solis defectus; abeunt ab aegra, ut caelum contemplentur, nihil tunc imminentis mali praevidentes, imo ne suspicantes quidem; illico vero ad illam revocantur, eo ipso temporis puncto, quo defecit sol, anima deficientem. Et mirabantur omnes eam non ante ad se rediisse, quam astro redierat luminis sui splendor* (a).

NVLLVS dubitat, quin si ea, quae de vi lunari dicta sunt, medicis essent cognita, longe plura in historiis morborum epidemicorum hujusmodi exempla occurrerent, quam hodie invenimus. Vnum, quod viri, cui contigit, dignitas magis notabile facit, commemorabo Is erat Franciscus Baconus, baro Verolamiensis, qui ingenio & industria admirabilis, primus apud nos ad sapientiae studium rectam viam aperuit. Huic autem tanto viro una cum egregiis mentis dotibus illam valetudinis infirmitatem tribuit natura, ut quoties luna deficeret, animi deliquium semper pateretur; quum ipse de tam subitae virium privationis caussa nihil praescivisset, aut quidem cogitasset, neque umquam ad se rediret, donec sideri lumen suum esset redditum (*b*).

IN eclipsi autem illa memorabili, qua anno MDCCXV. die Aprilis 22. sol tribus sexagesimis horae partibus, harumque viginti tribus sexagesimis, totus hic Londini obscurabatur, multos variis morbis oppressos se pejus habuisse compertum fuit; quod quum vulgo mirum videbatur, caussam aperire mihi facile erat. Mane enim in speculam Regiae Societatis cum Hallejo, & aliis quibusdam Astronomis ascendens, ut ea, quae tam in caelo, quam in aethere nostro fierent, prospectarem, auroram lucidissimam, caelumque maxime serenum esse percepi. Postquam autem luna solis lumen nobis omnino eripuerat, dies de repente in noctem mutata est; frigusque insolitum & humidum, quod horrorem incutiebat, tenebras adportasse sentiebamus omnes; quin & naturae vultu quasi maerore ac tristitia obducto territae circumvolitabant volucres, & in campis patentibus attonita stabant armenta, & pecora. At verbis describi nequit, quanto gaudio perfusa apparerent omnia, quum subito & tamquam ex insperato sol, tenebris victoribus suis radiis depulsis, nitido fulgore diem reddebat. Concurrit non sine clamoribus & plausu in vicos populus, sibi gratulans reviviscentem mundum, qui modo interiturus videbatur. Mihique sane numquam antea licuit, neque posthac, ut opinor, licebit umquam, spectaculo tam jucundo oculos simul ac mentem oblectare.

VT ad febres autem redeam, repentinas ejusmodi in aere mutationes, quae corpora etiam sanorum afficiunt, infirmis, & acuto morbo

(a) *Epidem. Lib. pag. 48.*
(b) *Vide Ravvley's Life of the R. H. Francis Bacon, lord Verulam, &c.*

morbo jam laborantibus, pro certo nocere res est manifestissima. De iis igitur sat dictum sit, si adjecero tantum *pestem*, quae omnium est dirissima, virtutem hanc lunarem sentire etiam deprehendi. Experientissimus sane auctor, Diemerbroeckius, qui morbi hujus anno MDCXXXVI. Noviomagi grassantis indolem & progressus diligentissime descripsit, *circa novam plenamque lunam exacerbatam semper fuisse luem, eoque tempore & plurimos morbo correptos fuisse, illosque fere omnes occubuisse*, observavit (*a*) plura his adjici possent; sed quum in re satis aperta nihil opus esse videatur, quae de crisibus adhuc dicenda restant, jam peragam.

PRIMO igitur habent morbi omnes ἐπιδήμιοι, sive qui in populum saeviunt, sua quique certo ordine distributa tempora, quibus increscunt, consistunt, & ad sanitatem inclinant. Constantes adeo, & perpetuae sunt horum leges, ut quoties a caeli statu oriuntur febres, quarum accessiones in plerisque sine intermissionibus urgent, si modo contingat has quavis de caussa in aliis per circuitus redire, pensentur semper paroxismorum numero cessantis morbi intervalla, ita ut parem mensura aegritudinem sustineant utroque modo laborantes. Id ipsum sola experientia comperit in morborum historiis indagandis sollertissimus Sydenhamus (*b*), qui hac de caussa sex menses durare quartanas autumnales animadvertit: quoniam, si rite ponatur calculus, inter omne id tempus recurrentes accessiones horas complent 336. sive dies 14., qui quidem continuarum febrium, quas eadem anni tempestas apportat, terminus est. Neque discrepat ab hac ratione Galeni observatio, ideo nimirum septenos habere circuitus exquisitam tertianam, quum legitima continua intra septimum diem desinat, *quia unum conficiunt diem singuli paroxysmi* (*c*): hoc est, dispar licet sit hujus, & illius morbi conditio, aequale tamen esse, quo corpus ab alterutro tenetur, temporis spatium. Caussa autem, cur istud ita eveniat, sequens observatio ostendet.

SECVNDO itaque, fermentatur in hisce malis sanguis, neque defervescit, usque dum per organa secretionis, prout his, aut illis magis accommodatus est humor, foras derivatae fuerint plurimae, quae morbum crearant, particulae.

TERTIO, sicuti suis quique temporibus defaecantur, qui fermentescunt, liquores; sic definitum habet spatium, quo depuratur a fermento, vitale fluidum.

QVARTO, non eodem perpetuo tenore cursum suum peragunt, quae conjuncta secum fert haec sanguinis effervescentia, symptomata; illa vero eorum ratio est, ut certis in primis diebus adeo manifesta sui prodat indicia morbus, ut ex iis non difficile sit, felicem, an infaustum exitum habitura sit aegritudo, conjectura augurari. Hac perspecta febrium conditione, dies, qui morte, aut sanitate morbum plerumque finiebant, *decretorios*; quibus vero spei, aut periculi notae praecipue ostendebantur, *decretoriorum indices*, veteres appellare solebant.

ET hactenus quidem non erat conjecturalis haec scientia, adjuncta vero demum probis observationibus perversa ratiocinia magnis implicuerunt dubiis eam quaestionem. Nescivit Hippocrates istius morborum acutorum naturae caussam, qua aegrum plerumque liberat dies septimus, quartus decimus, aut unus & vicesimus. Fama inter alias eminebat illis temporibus Pythagorae schola, cujus magna scientiae pars in harmonia & reconditis numerorum mysteriis posita fuit; impares paribus efficaciores habebantur, summa vero tribuebatur septenario potentia. Has philosophi opiniones ita sequebatur divinus in medendo vir, ut recidivam timeret, si pari die desiisset febris (*d*); & decimum quartum, aut etiam unum & vicesimum diem expectaret, nisi septimus morbo finem fecisset; quoniam multum potest tum in aegritudinibus, tum in partu edendo, numerus septenarius (*e*). Quum autem certum esset solvi interdum febre laborantes die sexto, aut octavo, sine periculo recursus, has rationes ut vanas repudiavit Asclepiades (*f*), & jure dixit Celsus, in his quidem

(a) *De peste*, *pag.* 9. Edit. Lond. (b) *De morb. acut. p. m.* 95.
(c) *Comment. in aphor. Hippocr. Lib. IV. Aph.* 59. *& de Crisib. Lib. II. c.* 6.
(d) *Aphor. sect.* 4. 36. (e) *De septimest. partu.*
(f) *Vide Celsum, Lib. III. cap.* 4.

quidem antiquos tunc celebres admodum Pythagcricos numeros fefelliſſe (*a*). Iſto igitur animadverſo errore, Galenus felicius longe in hac diſquiſitione proceſſit, nec ab imparium dierum efficacia ducere originem cenſuit febrium acceſſiones & criſes; ſed a lunae facultate, quae terreſtribus imperat, & cetera vincit ſidera, non potentia, ſed vicinitatis virtute (*b*). Habent itaque, ſi ipſius auctoritatem ſequi velimus, circuitos ſuos, quibus ſeptem dierum intervallis accedunt, & inclinant, morbi acuti a curſu lunae, *quae ſingulis hebdomadibus, quum nova nimirum, dimidia, vel plena eſt, viribus pollet maximis* (*c*). Ex hiſce manifeſtum eſt Galenum cauſſam, quae paroxyſmos febrium immutet, rite animadvertiſſe; at modum, quo haec effectum parit, non fuiſſe conjectura adſecutum. Summa autem rei haec eſt.

Crisis eſt materiae morbum facientis per hos, aut illos corporis meatus expulſio; quae ut cum aegri ſalute peragatur, eatenus illa comminuenda & dirigenda eſt, quoad permeare & tranſire poſſit per ora glandularum, ad quas appellit. Idcirco, ſicuti perfectiſſima fit ſudoribus febris ſolutio, tum quod natura ceteris omnibus plus liquoris exſpuant ſubcutaneae glandulae, tum quoniam per anguſtiſſimos harum tubulos non alius, quam tenuis & probe concoctus humor percolari queat; ita maximo cum periculo morbum finit ſanguinis fluxus, quippe qui indicat eam eſſe mali indolem, ut per nullas corporis vias defaecari poſſit ſanguis, qui proinde effervefcentia ſua canales dirumpit. Mediam autem hic conditionem habent geniti in illis partibus abſceſſus, per quas craſſi & tenaces expurgantur ſucci.

Certvm eſt igitur, ſi modo in novam plenamque lunam incidat tempus, quo aut a deferveſcente ſanguine foras pellitur noxius humor, aut profuſionem minantur ultra modum tenſi ab aeſtu febrili canaliculi, eo faciliorem, & pleniorem fore morbi criſin, quod minore tum vi corporis ſuperficiem urgeat, & fluidorum impetum reprimat circumfluus aether. Quinetiam fieri poteſt, ut ob variam hujus cauſſae rationem hodie interdum peragatur, quam pro more, & conditione aegritudinis craſtinus dies apportare deberet, febris ſolutio; aut in poſterum diem contra differatur, qui hodie ſperandus eſſet, morbi terminus: quum acceleretur motus naturae facultate lunae, & hujus ope nonnumquam indigeat ad amovendum aeris obſtaculum ſolito debilior animalis machina. Idcirco ſexto, quandoque & octavo, uti obſervavit Hippocrates, ſolvetur morbus, cujus circuitum ſeptimus in pleriſque dies definit.

Convenit itaque, ſi lunaris virtutis in hiſce caſibus momentum perpendere velimus tempus, quo primum invaſit morbus, diligenter notare; hujus deinde indolem, & quo ſecretionis genere ſalutem aegri moliri ſoleat natura, probe noſſe, neque nimia ſedulitate, praeſertim ſub finem aegritudinis, humorum motus turbare; laborantis denique vires aeſtimare atque expendere. Si quis eas in facienda medicina leges obſervaverit, comperiet ſine dubio, non novam ſolum, plenamque lunam, ſed & ſideris hujuſce ad meridianum caeli faſtigium, aut huic oppoſitum locum acceſſionem ad immutandum corpus animale vim afferre maximam.

Ad ſummam, non philoſophi ſolum, & naturalis hiſtoriae conditores, multis in rebus vim hanc lunarem obſervant; ſed & ipſum vulgus longo uſu ejus rationem habere didicit. *Nullum animal niſi aeſtu recedente exſpirare*, referente Plinio, (*d*) memoriae olim prodidit Ariſtoteles. Partus & mortes hominum nova, plenave luna maxime contingere etiam mulierculis notum eſt. Agricolae in arborum ſationibus, & cultura, multiſque aliis negotiis, lunae circuitibus labores ſuos accommodant. Tam late terra, marique patet lunare imperium.

CAPVT III.

Quo, quantum momenti ad medicinam recte faciendam hujuſmodi obſervationes adferant, oſtenditur.

Ad uſum tandem, quem nobis in medendo praebeat haec diſquiſitio, tranſeundum eſt. Et is quidem non foret nullus, ſi ad acceſſionum & eventuum praedictiones in morbis ſolummodo ſpectaret; quia hujuſmodi

(a) *Ibid.* (b) *De diebus decretor. Lib. III.* (c) *De dieb. decretor. Lib. III.*
(d) *Hiſtor. Nat. Lib. II. cap. 98.*

modi judicia & medico conciliant honorem, & aegrorum spem ac fiduciam confirmant. At enim majus hinc emolumentum consequamur, quandoquidem morborum etiam curationem ab hisce ratiociniis promoveri ostendam. Et primum quidem, quod magis generale est, dicam; ut ad ea, quae de singulis observanda restant, sternatur via.

SATIS itaque constare arbitror, morbos omnes, quorum circuitus lunae periodis respondent, ad repletionem esse referendos. Quum enim actio lunaris per solam vasorum distensionem effectum sortiatur, liquet hanc plenitudine tantum augeri, quae, sive moli fluidorum, sive eorumdem turgescentiae debeatur, idem valet. Ideoque in omni malo per singulos menses semel, aut iterum recurrente, quod a lunae potestate vires acquirit, usui erit exinanitio; quae si non medelam, at levamen saltem morbo feret. Quoniam vero in hoc remedio aegritudinis genus, modusque, & tempus detractionis, in primis spectanda sunt, quaedam de his omnibus tenenda erunt praecepta.

OPORTET ergo primum expendere, num in arteriis haereat caussa morbi; an liquorum vitio, qui e sanguine derivantur, in partem quamvis corporis principem transferatur. In priore casu plus missioni sanguinis; in posteriore plus medicamentis, quae errores ejusdem emendent, tribuendum erit. Praeterea quum, experientia duce, materiam per vias, quas monstrat natura, tutissime demi discamus, per quos meatus in quovis malo sponte fiant aegrotantis purgationes, diligenter animadvertere oportebit. Deinde, tempus detractioni in plerisque casibus paullo ante accessionem mali erit maxime opportunum; quum hoc modo non solum venienti morbo occurratur, sed & turgescens materia facilius & copiosius e corpore erumpat. Sed de his melius fiet judicium, si quaedam ad morborum, quos supra recensui, curationem spectantia breviter eodem fere ordine prius expediam.

INCIPIAM igitur a *morbo comitiali*, qui quum in adultis sit curatu difficillimus, in pueris tamen haud aegre levamen recipit. Et quantum praeter alios detractionis modos hic valeat serosi humoris e capite per emplastrum vesicatorium occipiti admotum depletio, ex eo, quem supra retuli, casu manifestum est (*a*): qui cum fidem facit Panarolo affirmanti se, *vesicante suturae coronali apposito, puerum septennem, aphonum, stolidum, & epilepsiae obnoxium, sanitati restituisse* (*b*); tum etiam Celsi consilium confirmat, suadentis in hujus morbi insultibus *occipitium incidere, & cucurbitulas admovere, ferro candente in occipitio quoque, & infra, qua summa vertebra cum capite committitur, adurere duobus locis, ut per ea perniciosus humor evadat* (*c*). Occupat enim cerebrum in plerisque his aegritudinibus malum; quod sicuti in infantibus plenitudini, & sanguinis nondum exercitiis, & pulmonis actione subacti lentori; ita in aetate provectioribus copiae humorum, delapsibus ab alto, aut subitis terroribus, ortum saepissime debet. Si quid hic adversus gravissimum valetudinis genus a medicamentis, quae fluidorum vitium corrigunt, praesidii est: id vel a cinnabari nativa, vel in primis a radice valerianae silvestris, antequam caulem edat, in pulverem trita, & frequenter idonea quantitate adhibita, expectare licebit. Vtriusque laudabiles dotes non semel sum expertus; & de hujus praesertim virtute consulendos velim, tum laudatum modo Panarolum (*d*), tum Fabium Columnam, eruditum & herbarum scientia nulli secundum auctorem (*e*). Istud vero meminisse oportet, a caussis tam variis, & in temperamentis corporum adeo inter se dissimilibus, oriri hunc morbum, ut fallat saepe in hoc, quae in illo respondet, medicina; aliam igitur atque aliam experiri interdum convenit, praesertim in aetate provectioribus. Habenda tamen semper est ratio temporum, quibus reverti solet malum, ut illi opportune occurratur.

HIS etiam remediis cedit *vertigo*. Vomere autem oportet interdum aegrum, admotisque capiti aut cervici emplastris epispasticis humor noxius foras est ducendus. Oculorum est hic morbus, & a tensis ultra modum extremis arteriolis, uti ex theoria Belliniana manifestum est, trahit plurimum origi-

(a) *Pag.* 8. b. (b) *Obs. medic. Pentecost. IV. Obs.* 30.
(c) *Lib. III. cap.* 23. (d) *Obs. med. Pen.* 1. *Obs.* 33.
(e) *Phytobas. pag.* 120.

originem; unde si lunae circuitibus consentiat, minime mirum videri debet.

Neqve multum dispar est *affectuum hystericorum* cura. Verum hi sanguinis missionem raro ferunt, & alvus quoque caute ducenda est. Vtilior longe est vomitus, sub tempus praesertim ingruentis mali; sin autem jam invasit, optime discutiunt in pilulis sumpta Gummi ammoniacum, virosum Castoreum, Sal succini, & consimilia, quae spiritus reficiunt, pharmaca. Accommodanda est tamen in plerisque his casibus vitae consuetudini muliercularum, & animi praesertim affectionibus medicina.

Menstrvas recursus vices ideo servat quandoque *paralysis*, quia a capite plerumque incipit hic morbus: extra canales nimirum propulso latice seroso, qui pro varietate locorum, in quae depluit, hujus, aut illius partis nervorum resolutionem parit. Hinc fit, ut apoplexiam saepissime subsequatur hic affectus, interdum utroque, interdum altero tantum resoluto corporis latere. Si quando autem a laesis extrinsecus nervis, aut natis intus tumoribus oritur hujusmodi imbecillitas, illa certos circuitus non habet. Vtile hic erit post exinanitionem redundantis pituitae, quam felicissime plerisque in casibus absolvunt alvi dejectiones, revertenti malo occurrere; idque non solum medicamentis, quae frigidos & tenaces humores extenuant, qualia sunt Radix raphani rusticani, Valerianae silvestris, Semen sinapis, & si qua sunt his similia, sed & crebra corporis in aquam frigidissimam demersione, si vires nimirum, & aetas id sinant: non pariter enim senio confectis, ac juvenibus, prodest haec medicina, quae quum fibrillas relaxatas constringat, & urinam simul moveat, utroque modo isti valetudini est aptissima. Ea de caussa veteres, uti auctor est Coelius Aurelianus (*a*), sic laborantes aut natare cogebant in mari, aut decurrentibus ab alto aquis partes infirmas aliquamdiu subjicere; ob majus scilicet aquae marinae, quam dulcis pondus, & acrius delabentis praecipiti cursu rivi, quam stagnantis laticis frigus.

Morbvm, quem *choream Sancti Viti* appellat vulgus, convulsionis quamdam speciem esse dicunt plerique medici; mihi vero paralytica potius affectio videtur, a resolutione musculorum orta, qui quum artus moturi sunt, impares officio imperfectis conatibus eos concutiunt & exagitant. Leve autem plerumque id malum est, & imbecilles, eosque, quibus tenerior est a natura corporis habitus, infestat; puellas magis, quam pueros, & rarissime adultos. Idcirco mihi numquam difficile fuit frequentibus in frigidam demersionibus, & medicamentis ex chalybe paratis illud penitus depellere.

Qvod ad *fluoris menstrui* in mulieribus vitia attinet, id serio perpendendum est, uti plurimum caussam habet nimia profusio in acrimonia sanguinis, ita ortum saepissime trahere mensium retardationem ab ejusdem lentore. Rarius autem ob humoris paucitatem supprimitur hic fluxus; tam mirabili artificio ad salutem singularum, & generis propagationem pariter necessariae purgationi prospexit & consuluit sapientissimus rerum Conditor. Quocirca, sicuti in immodico profluvio habenda est ratio temporum, quibus facillime ferventem humorem canales suos dirumpere expositum fuit, ut, quum illa instant, misso quam longissime inde, ubi prorumpit, sanguine, avertatur materiae cursus: ita, quoties menstrua non provenientia venae incisionem desiderant, servanda est in primis Lindani cautio, quam ab Etmullero (*b*) commendatam explicuit, & ingeniose demonstravit vir doctissimus Joannes Freind (*c*). Porro, quum efficacissime liquoris arteriosi effervescentiam, qua distenduntur vasa, reprimat & compescat cortex Peruvianus, maxime juvabit, si quando larga nimis timetur effusio, paucis aliquot ante imminentem accessionem diebus creber nobilis istius medicamenti usus.

Haec eadem & in aliis omnibus, quae certis intervallis recurrunt, *haemorrhagiis*, tenenda sunt; petito simul ab iis pharmacis auxilio, quae dilatatas ultra modum fibras restringunt & coercent, inter quae principem habere locum Alumen igne liquatum, commixta succi illius concreti, quem *Sanguinem draconis* appellant, quarta parte, experimentis quamplurimis deprehendi.

(*a*) *Chronic. Lib.* II. *cap.* I. (*b*) *Tom.* II. *pag.* 1017. *edit. ult.*
(*c*) *Emmenolog. pag.* 103.

Illvd vero, ut hic moneam, necesse est; tantam nimirum esse in hujusmodi casibus lunae facultatem, ut suppresso interdum, qui ab una parte fertur, sanguine, is ex alia, extremis canaliculis diruptis, exeat. Id accidit generoso juveni, cujus morbum supra retuli (*a*). Quum enim sanguinis ex pulmone singulis mensibus prorumpentis sputum represserant laudata modo medicamenta, patiebatur is dictis temporibus ejusdem ex naribus fluxum, a quo tamen, quum malo jam princeps pars esset immunis, nihil erat metuendum periculi.

Pari etiam ratione contingit hoc quadrupedibus, quae per menstrua purgantur; etenim nova plerumque luna profluvium iis incidere observatum est. Id equabus in primis, ac simiis usu venit; atque his sane adeo constanti ordine, ut Aegyptii olim, uti testis est Orus Apollo, *non solum pro luna cynocephalum pinxerint, ob consensum quemdam, quo ad lunae cum sole coitum afficitur hoc animal, misso nimirum feminae e genitali vase sanguine, sed & in sacris simias nutriverint, ut ex ipsis conjunctionis solis & lunae tempus cognosci posset* (*b*). Certa itaque se produnt in omnibus animantium generibus imperii lunaris indicia, modo constans & aequabilis victus ratio sideris virtuti corpus opportunum reddat.

Haec qui intellexerit, qua necessitate menstruos etiam interdum servet circuitus *fluor albus*, perspiciet; praesertim si hunc humorem profundant vasa uterina; modo enim ex his, modo ex glandulis, quibus consita vagina est, erumpit tetra colluvies. In illo casu, fluentibus mensibus, supprimitur profluvium; in hoc, etiam quum in menstruis est mulier, perstat adhuc, & vel in utero gestantem excruciat.

Neqve dispar admodum est *ulcerum* ratio, e quibus quum sanies jugiter exeat, minime mirum est, si largiorem ejus effusionem faciant jam memoratae caussae; illis maxime in partibus, ubi laxior & facile cedens corporis compages vix ulla vi canaliculorum distensioni resistit. Hinc a capitis vulneribus gravissimum imminere nova, plenaque luna periculum est compertum.

Nephriticos *dolores* haud felicius quis lenire aggrediatur, quam detracto primum e venis sanguine. Neque profecto inutile erit illis, qui hisce cruciatibus tentantur, per quae intervalla recurrant paroxysmi, observare, & quo tempore maxime periclitentur, vasorum depletionem moliri. Illud enim constat, compressionem angustorum in renibus meatuum a minimarum arteriolarum plenitudine malum hoc fovere, quam augere semper novam plenamve lunam extra dubium est. Vnde mirari subiit aliquoties, historiarum medicarum scriptores totos esse in *praecipitandis* (ut ipsi loqui amant) in tubulos renales *arenulis*, quum ex incisione cadaverum didicerim, sicut ante memoratum fuit, primam concrescentis calculi materiam esse limpidissimum in carunculis, per quas destillat urina, serum; quod in lapidem durescere posse nemini mirum erit, qui salium fluidorum vires attrahendi, motusque in angustissimis canalibus impediti effecta cognoverit. Hinc fit, ut, dato subinde mercurio dulci, plus proficiamus in morbo hoc incipiente, quam quibusvis urinam moventibus medicamentis; quod a nobili isto pharmaco tenuium vasorum obstructiones reserantur, & quae has plerumque sequitur, salsorum humorum prohibetur cohaesio. Quinetiam experientia quotidiana docet, his, quibus renes sunt affecti, medicamentorum, quae urinam movent, nimis frequentem usum plurimum nocere. Quod non satis animadvertunt ii medici, qui fallaci remedio, ab anicula ad bonum publicum, si diis placet, insano pretio redemto, calculosorum cum stomachum, tum renes & vesicam laedere sustinent.

Qvvm his, quos *spiritus* premit difficultas, vis lunaris, tam ob minorem aetheris in pulmonem ducti portionem, quam ob majorem vasorum sanguinis dilatationem noceat, tristissimo malo omni ope, ut sanguinis missione, leni vomitione, alvi liquatione, interdum & purgatione, subvenire oportet. Cavendum est autem, maxime sub tempora impendentis aegritudinis, ab illis omnibus, quae sanguinis impetum & fervorem concitant; urget enim in hujusmodi anxietatibus febricula, quam calidis cibis, aut medicamentis incendere nefas est. Vnde *clamoribus iracundia anhelis abstinendum esse* monuit Hippocrates (*c*). *Et aestate saepius ac saevius*

(a) *Pag.* 10. a. (b) *Hieroglyphic. Vid. Gesner. De simiis.* (c) *Epidem. Lib. VI. sect.* 4.

saevius, *quam hieme*, *infestare asthmatis accessum* observavit Helmontius (*a*). Hac de caussa praeter ea, quae dixi, multum hic valent illa remedia, quae refrigerant simul humores, & urinam pellunt: qualia sunt Acetum, in quo infusa sit Scillae radix, acidus nitri spiritus, aqua fumo sulphuris saturata, quam *gas sulphuris* vocant chymiae auctores, & alia id genus plurima a Floyero jam laudato recensita.

IIS denique, quae de *crisibus in morbis acutis* superius sunt dicta, unum hic operae pretium erit adjicere. Quamquam enim sedulo cavere oportet, ne, instante morbi solutione, tumultus in humoribus creentur; fieri tamen posse, ut necessarium sit hoc ipso tempore exinanitionem aliquam moliri, censendum est; idque praesertim, si summa forte urgeat corporis excandescentia, quae nimia agitatione omnia turbans secretionibus e sanguine faciendis impedimento sit futura. Ipsa igitur sanguinis missio in hoc statu adeo non nocet, ut etiam promoveat crisin. Nec alia ratione id evenit, quam qua ingruentibus jam variolis aut morbillis, ubi materia vehementer turgent vasa, sanguinis detractio pustularum eruptionem accelerat.

PORRO haud multum diversa est *abscessuum criticorum* conditio, qui, ut ad maturitatem perducantur, non raro, si copia & calore supra modum peccet sanguis, depletiones ex venis, aut per alvum moderatas desiderant. Scire enim oportet, ideo antiquos in febribus purgationes damnasse, quod pleraque medicamenta cathartica illis temporibus essent validissima; qualia sunt Scammonium, Veratrum nigrum, Tithymali succus, & consimilia his acria; quocirca clysteribus infusis alvum suppressam ducere satis habebant. Nobis vero quum leniora semper in promptu sint, quibusvis fere morbi temporibus citra metum inflammationis, si res exigat, intestina exinanire licet; praesertim si, quod saepe fit, hanc viam natura ipsa monstraverit.

COROLLARIUM.

Quo ratiocinandi hoc genus rerum natura confirmari probatur.

QVUM in primis hisce schedis expositum sit, qui morborum recursus memoratis temporibus faciunt caeli motus, eos ventis simul concitandis pares esse, horumque vim nos variam sentire, prout conspirent cum illis ad agitandum aera aliae, atque aliae caussae, operae pretium erit, quantum has rationes confirmet ipsa rerum natura, breviter saltem indicare.

INCIDIT anno MDCCIII. die Novembris 26. paullo ante mediam noctem procella gravissima, stupentibus cunctis & attonitis insolito prorsus ac immani ventorum furore, qui ultra sex horas permansit. Historiam & caussas omnes mirabilis istius eventus pertexere mihi nec opera est, nec otium. Demandata est haec provincia viro ingeniosissimo, Edm. Hallejo, qui optime praestare potest. Quantum autem ad rem nostram faciat, hic leviter attingam.

ERAT illo tempore luna in perigaeo, instabatque simul interlunium; quorum utroque sursum ferri aethera, & increbescere ventos, supra demonstratum est. (*b*) Et hinc quidem, qui subsequebantur maris aestus, erant immodici & maxime tumentes, altiusque solito, plerisque saltem locis, in baroscopio subsedit hydrargyrum. (*c*) Accesserunt etiam sine dubio ex supra memoratis aliae pariter caussae, (*d*) quas omnes dignoscere nobis minime licet; at caeli saltem manifesta conditio, quantum ad hanc calamitatem contulerit, perpendi potest. Postquam enim in illis locis, quibus incubuit haec fera ventorum vis, per aestatem & autummum copia solito majori deciderant pluviae, mitior & calidior, quam pro more, hiems appetebat; ita ut ad finem usque Novembris liquor in thermometro, cujus gradus quartus supra octogesimum gelu indicat, infra centesimum numquam subsederit. (*e*) Et hinc sane collectas fuisse in aetheria plaga, sursum latis ab ardore ex humida terra anhelitibus, salium, sulphurisque atomos innumerabiles, iisque varie coeuntibus, & agitatis, accessisse huc &

 illuc

(a) *Asthm. & Tuss.* (b) *Pag.* 3. a. (c) *Philosoph. Transact. No.* 289.
(d) *Pag.* 6. a. b. (e) *Philosoph. Transact. loco citato.*

illuc effluenti jam aeri exitialem impetum, conjectari licet. Fidem dictis faciant crebra, quibus sub tempus funesti turbinis micuit aether, fulgura, & salso sapore die insequente linguam ferientia, etiam in campis longe a mari remotis, arborum virgulta & gramina, adeo ut degustatum pabulum pecudes refugerint.

Sed haec fusius persequi minime vacat. Illud potius adjungere libet, quod nova, vel plena luna, etiamsi caussa solitaria sit, uti mutationes illas, quas diximus, corpori nostro inferre valet, ita, si solito vehementiorem aeris motum, qualis in tempestatibus fit, secum conjunctum habeat, majori adhuc virtute effectum sortietur. Multos igitur memini eadem nocte, quam dixi, capite praesertim male affecto aegrotasse. Maxime autem memorabile est infortunium feminae cujusdam illustrissimae mihi notae, quae derepente oculis capta vitae solatium amisit. Caecitas illa erat, quam ἀμαύρωσιν Graeci dixerunt, medici vero recentiores inconcinna voce *guttam serenam* appellant; cujus morbi naturam, quoniam ea nondum medicis bene perspecta est, paucis exponam.

Oritur igitur plerumque aut ex obstructione, & hinc facta distensione minimarum arteriarum, quae per tunicam oculi, *retinam* dictam, sparguntur, aut a nervorum, qui visui inserviunt, laesione. In illo genere, quod longe frequentius est, oculorum acies pedetentim obtunditur; in hoc vero nunc tardius, nunc celerius, pro caussae ratione, interdum vel temporis momento eripitur. Multis enim modis detrimentum capiunt hi nervi, & officio suo inepti redduntur. Etenim ictu saepius, aut lapsu ab alto, fracto vel quassato calvariae osse, in angustum coeunt; in convulsionibus nonnumquam, humore ex cerebri membranis effuso, comprimuntur; neque raro repentina resolutione tentantur. Vidi nempe in morbo comitiali diu affectis, inciso cadavere, nervos eo loco, unde post conjunctionem separati ad oculos tendunt, aqueo latice in globum collecto depressos; & in affectibus paralyticis fibras illic plane marcidas & exsiccatas reperi.

Possem etiam multis exemplis ex observationum medicarum scriptoribus allatis rem hanc fusius illustrare; pauca vero in praesenti adduxisse satis erit. *Tumorem, glandulae ad instar, nervis opticis incumbentem, & spiritus animalis transitum ad oculos impedientem* in cadavere quodam animadvertit experientissimus Felix Platerus. (*a*) In femina *nervum utrumque opticum extenuatum observavit vir sollers, Guernerus Rolfincius*. (*b*) *Nervos opticos marcescentes, & solito duplo minores in corpore mulieris, quae per viginti annos amaurosi laboraverat*, invenit insignis chirurgus, Joannes Scultetus. (*c*) Virginis cujusdam infelicem casum memorant *Ephemeridum medico-physicarum Germanicarum* auctores, *quae ab ictu in sinistra capitis parte febre cum delirio correpta, visu primum, & brevi deinde vita privata est. Dissecto autem capite, ingens limpidissimae lymphae copia in cerebri ventriculis, in primis qua sinciput spectant, fluctuans, & nervos opticos omnino comprimens se ostendit*. (*d*)

Haec quum ita se habeant, ex iis, quae supra sunt exposita, lunarem potentiam, vi turbinis accedente, praeter modum adauctam, viam spiritibus animalibus, qui ad nervos oculorum meant, in tenero corpore, tamquam praecisi essent, intercludere, & calamitatem, quam diximus, efficere potuisse manifestum est.

Permagnum usum adferre hujusmodi disquisitiones, nemo dubitabit, quum dixero me, duce hac θεωρίᾳ, isti morbo, qui antea insanabilis vulgo habebatur, non modo rectam medendi viam invenisse, sed experimentis etiam quamplurimis deinceps comprobasse; quippe quum caussarum scientia certissimum sit medicinae fundamentum. Ubi malum igitur in arteriolis oculorum haeret, medicamentis utendum est, quae sanguinem crassiorem attenuandi, & per angustissimos ductus propellendi vi maxima pollent. Talia sunt praecipue, quae ex argento vivo chymicorum arte parantur. Hisce autem diu insistere oportet, & plerumque quidem eatenus, quoad salivae fluxus larga copia per viginti vel triginta dies concitatus fuerit.

At dissimilem huic curationem, eamque pro noxae ratione diversam caligo ista requi-

(a) *Observat. Lib. I.* (b) *Dissertat. anatom. Lib. IV. cap. 31.*
(c) *Armamentar. chirurg. observ. 36.* (d) *Vid. Miscell. curios. Anni MDCLXXXVI.*

quirit, quae nervorum vitio gignitur. Saepissime autem, ut ex dictis apparet, omne adjumentum respuit. Quis enim humore viscido gravique pressos, & coarctatos, aut languore, & ariditate consumtos oculorum nervos restituere, aut denique spiritibus animalibus fibrarum resolutione in itinere suo interceptis vim novam atque impetum reddere valet? Solus certe fabricae nostrae Divinus ipse Artifex id praestare potest. Verum si quid hic spei reliquum sit, in recenti adhuc necdum confirmato malo admovendum erit vertici, qua sutura coronalis sagittali committitur, medicamentum causticum; donec ita eum erodat, ut membrana, quae calvariam contegit, scalpello discindi possit, ex quo ulcere, quasi ex fonticulo, noxius humor e cerebro foras derivetur. Puris autem hunc effluxum, immissis pisis vel fabis, quae ulcus incisum glutinari non sinant, per longum tempus promovere oportet: assumtis interea assiduae iis remediis, quae nervorum convulsionibus, & tremoribus conveniunt; cujusmodi esse radicem Valerianae silvestris, Castoreum Russicum, Gummi ammoniacum, Asam foetidam, spiritus denique, & sales ex animalibus vi ignis elicitos quotidie experimur.

SED ad turbines revertor. Contigit patrum nostrorum memoria immoderata quaedam tempestas, huic fortasse jam dictae non aequalis, miram tamen ejus violentiam referunt illorum temporum Annales. Saeviit illa die tertio Septembris, anno MDCLVIII, quo die etiam e vita excessit Olivarius Cromwellus, *Protector* dictus. Aeris per illius anni decursum statum & morem nullae, quod equidem sciam, docent Ephemerides. Plenam vero lunam sub accessum aequinoctii autumnalis hanc ventorum rabiem apportasse memoratu dignum videtur, ut mirum non sit magnis motibus opportunam tunc fuisse caeli regionem. Quomodocumque autem ea res se habuerit, id refert adnotasse, magni illius viri morbum ex illorum genere fuisse, quos vim lunarem maxime sentire ostendimus. Memoriae enim proditum est, illum febre simul & animi aegritudine ex infelici praesertim rerum domesticarum suarum statu oborta confectum fatis cessisse. Et maerorem quidem spiritus animales offensis ejusmodi obnoxios reddere certissimum est.

VERVM ut opusculo nostro finem tandem imponamus, pari necessitate in illis regionibus, quas crebra premunt diluvia, iis plerumque temporibus, quibus luna maximis pollet viribus, fieri inundationes observatum est; ut non immerito horum malorum caussam praecipuam in tumentes immodice maris aestus, & infeliciter simul conjunctam horum aut illorum siderum attrahendi facultatem, conferendam esse conjecerit eruditus Baccius (*a*).

HAS igitur & consimiles habent a natura caussas ventorum turbines ac tempestates. Nam ad quaestionem de divina potentia quod attinet, num Supremi Numinis ira extra rerum ordinem hujusmodi calamitates eveniant, necne, disserere non nostrum est, qui religionis vinculis animos hominum solvere nequaquam conabimur. Quamquam enim singulas immensae hujus machinae partes certis legibus constitui & moveri sciam, & eamdem fabricae dispositionem, quae universae moli commodissima est, paucis quandoque in locis clades ac damna inferre; suum tamen rerum Conditori Opt. Max. in omnia, quae perfecit, jure cedendum est imperium. Et erat fortassis divinae rationi consentaneum eo artificio mundum instruere, quo noxae interdum & detrimenta in homines caderent, quos fulminibus terreri, & prodigiorum, tempestatumque metu in officio contineri, necesse esse intellexit.

CA-

(a) *Del Tevere. Lib. III. p. 228.*

C A P I T V M.

A R G V M E N T A.

C A P V T I.

QUo solis lunaeque cursum pro variis suis stationibus varie corpora nostra afficere, motusque fluidorum turbare, demonstratur. Pag. 1.

C A P V T II.

Quo morborum genera, eorumque symptomata, quae ex caussis memoratis ducunt originem, exponuntur. Pag. 7.

C A P V T III.

Quo, quantum momenti ad medicinam recte faciendam hujusmodi observationes adferant, ostenditur. Pag. 15.

C O R O L L A R I V M.

Quo ratiocinandi hoc genus rerum natura confirmari probatur. Pag. 19.

INDEX RERVM.

Numerus paginam, a primam, b alteram columnam indicat.

A.

ABSCESSVVM CRITICORVM *tractandi ratio*, pag. 19. a.

AEGYPTII *cur simias in sacris nutriverint*, 18. a.

AERIS *status maxime ventosi in aequinoctium vernum vel autumnale incidunt*, 2. a. *Variae illius proprietates*, ibid. *Intumescentia pro diversis solis, lunaeque stationibus diversa*, 3. a. *Ad quot milliaria diffunditur*, 3. b. *Pars magna ex corpusculis aqua ponderosioribus componitur*, 5. a. *Pondus, quo corpus humanum premit, & diversis temporibus discrimen*, 6. b. *Motus vehementior, sicut in tempestatibus, vim lunarem promovet*, 20. a.

AETHER, vid. AER.

ΑΜΑΥΡΩΣΙΣ, vid. GVTTA SERENA.

ANIMAL *nullum nisi aestu recedente exspirare asseruit Aristoteles*, 15. b.

ANIMALIA TERRESTRIA, vid. LVNA.

AQVAE, *prae aere, gravitas*, 5. a. *Elastica virtute caret*, ibid.

ASTHMA, vid. SPIRITVS DIFFICVLTATES.

ASTROLOGI *commentis suis inanibus de compagis animalis cum astris consensu rerum veritatem obscurarunt*, 1. b.

B.

BAROMETRVM *nova plenaque luna non variasse miratus est Ramazzinus*, 4. a. *Variationes ejus ventis maxime efficiuntur*, 4. b. *Vix ullas mutationes inter tropicos subire sensit Hallejus*, ibid. *In locis borealibus, quam australibus, insigniores contingere varietates idem percepit*, ibid. *Circa aequinoctia in primis variare Ramazzinus observavit*, ibid. *Mercurii subsidentia cur pluviam instantem indicet*, 5. a. *Ann. MDCCIII., durante gravissima procella, hydrargyrum plerisque in locis altius solito subsedit*, 19. b.

BAROSCOPIVM, vid. BAROMETER.

C.

CAELVM, vid. AER.

CHOREAE SANCTI VITI *descriptio*, 8. b. *Medendi ratio*, 17. b.

COMITIALIS MORBVS *nova in primis plenaque luna recurrere solet*, 7. b. *Epilepticorum* periodos

periodos lunam regere scribit Galenus, ibid. *Nautae quidam in Divi Thomae nosocomio novam plenamque lunam morbi hujus accessu indicabant*, ibid. *Puella epileptica faciem habuit maculis distinctam, quae pro varia lunae phasi varium praebebant aspectum*, ibid. *Vir quidam e naribus profluvio per aliquot annos circa vernum & autumnale aequinoctia affectus in adversam valetudinem incidit*, 8. a. *Feminae complures ad lunae motum symptomata epileptica patiebantur*, ibid. *Puellae epilepticae paroxysmi aestibus marinis quotidie respondebant*, 8. b. *Veteres hunc morbum ad lunam retulisse scribit Aretaeus*, 9. a. *Cur a veteribus, sacer appellaretur*, ibid. *Medendi ejus ratio*, 16. b. *Casus pueri a Panarolo ad sanitatem restituti*, ibid. *Occipitium in hoc morbo incidere, & cucurbitulas admovere, suadet Celsus*, ibid.

CONCHYLIA, vid. LVNA.

CORPORIS ANIMALIS *fabricam diversi aetheris motus quomodo immutent*, 5. b.

CORPORVM VIRORVM *singulis mensibus ad instar mulierum pondus immutari staticis experimentis comperit Sanctorius*, 11. a.

CRISES *in morbis acutis res arduae disquisitionis*, 12. b. *A lunae facultate originem ducere statuit Galenus*, 15. a. *Crisis morbi quid sit, & quomodo a lunae virtute pendeat*, ibid. *Tractandi ratio*, 19. a.

D.

DEVS *humano generi in rerum universitate disponenda optime consuluit*, 7. a. *In omnia, quae perfecit, imperium ei jure cedendum est*, 21. b. *Cur clades nonnumquam hominibus inferre, & fulminibus aliisque ostentis eos terrere voluerit*, ibid.

DIABETE *singulis mensibus recurrente Bullichius, Hafniae praeses, affligebatur*, 11. b.

DIES DECRETORII, & DECRETORIORVM INDICES *quinam apud veteres*, 14. b.

E.

ECLIPSES, *tam lunares, quam solares, aegrotantibus valde periculosas esse casibus a Ramazzino, & Bellonio allatis ostenditur*, 13. a. *Lunae defectu deliquium semper passus est Franciscus Baconus*, 13. b. *Solari ista eclipsi admodum insigni, anno MDCCXV., multos variis morbis affectos pejus se habuisse compertum est*, ibid. *Ejusdem graphica descriptio*, ibid.

ELEMENTORVM *motus reciproci quibus usibus inserviant*, 4. a.

EPILEPSIA, vid. COMITIALIS MORBVS.

EPILEPTICI INSANI *quinam sic dicti*, 9. a.

F.

FEBRIVM *tempora ad dierum criticorum rationem cur veteres distinxerint*, 12. b. *Febres, epidemicae ex aeris vitio ortum ducunt, & a lunae virtute mutationes subeunt*, 13. a. *Febrem pestiferam, quae Mutinae plenilunio ferociebat, nova deinde luna mitescere observavit Ramazzinus*, ibid.

FLVOREM ALBVM *nova singulis mensibus luna recurrentem observavit Pitcarnius*, 11. a. *Cur menstruos interdum servet circuitus*, 18. a.

G.

GALLAE *matronae casus singularis, cujus facies, luna decrescente, in speciem valde turpem detorquebatur*, 12. a.

GVTTAE SERENAE *natura exponitur*, 20. a. *Feminae illustrissimae casus, quae hoc morbo correpta derepente oculos perdidit*, ibid. *Alii morbi istius effectus memorabiles*, 20. b. *Recta ejus medendi ratio*, ibid, & seqq.

H.

HAEMORRHAGIA PERIODICA *viris nonnumquam accidit, ejusque caussa*, 10. a. *Casus juvenis per sesquiannum sanguinis sputo laborantis, quod cum nova luna constanter redibat*

dibat, ibid. *Pitcarnii ipsius & aliorum in Scotia casus memorabilis*, 10. b. *Viri cujusdam casus, e cujus pollice sinistro plena semper luna sanguis profluxit*, ibid. *Cauponis Hiberni, qui effusione sanguinis e dextrae manus indice digito, singulis fere mensibus recurrente, laborabat*. ibid. *Medendi ratio*, 17. b.

HYDRARGYRUM, vid. BAROMETER.

HYSTERICI AFFECTUS *ad epilepsiam referri debent*, 9. a. *Periodos suas sortiuntur*, ibid. *Casus juvenis mulieris a Pitcarnio memoratus*, ibid. *Alter feminae illustris, & tertius puellae a Pisone descripti*, 9. b. *Medendi ratio*, 17. a.

I.

INUNDATIONES *iis plerumque temporibus, quibus luna maximis pollet viribus, evenire solent*, 21. b. *In tumescentes maris aestus, siderumque attrahendi facultatem infeliciter conjunctam conferendas censuit Baccius*, ibid.

L.

LUNA *nova plenaque caeli tempestates plerumque commutat*, 2. a. *Luna vires suas in conchylia, & terrestria animalia exerere veteres poetae observarunt*, 12. a. b. *Quadrupedes quasdam nova plerumqne luna profluvio purgari scriptores antiqui notarunt*, 18. a. *vid.* VIS LUNAE.

LUNATICOS *morbo comitiali correptos Latini quidam scriptores appellant*, 7. b.

M.

MANIACORUM *isti* FURORES, *qui ad lunae circuitum revertuntur, comitialis morbi symptomata secum ferunt*, 9. a.

MARIS AESTUUM *veras rationes primus explicuit Nevvtonus*, 2. b. *Varietates eorum omnes a solis, lunaeque viribus oriuntur*, ibid.

MEDICINA ANTIQUORUM *ex paucis remediis constabat*, 12. b.

MENSES MULIEBRES *vi lunari concitantur*, 9. b. *Curandi ratio*, 17. b.

MERCURIUS vid. BAROMETER.

MORBI *viribus lunae subjecti a spirituum animalium vitiis plerumque originem ducunt*, 7. b. *Ad repletionem omnes referri debent*, 16. a.

MORBORUM *omnium* EPIDEMICORUM *leges, harumque caussae expositae*. 14. a.

MORS *Olivarii Cromvvelli notabilis*, 21. a.

N.

NEPHRITICI DOLORES, vid. RENUM DOLORES.

NUMERI PYTHAGORICI, vid. PYTHAGORICI.

O.

OCEANI *quanta sit mediocris altitudo*, 3. b.

P.

PARALYSES PERIODICAS *non raro observarunt medici*, 9. b. *Casus viri senio gravati, cui nova semper luna per duos annos morbum reduxit*, ibid. *Alter virginis, ubi periodorum recursus modo cum maris, modo cum lunae, modo cum solis motione conveniebant*, ibid. *Sanandi ratio*, 17. a. *Veteres morbo hoc laborantes mari immersisse solitos tradit Coelius Aurelianus*, ibid.

PESTIS *lunae virtuti obnoxia est*, 14. a. *Idem Diemerbroekii testimonio ostenditur*, ibid.

PLANETAE *omnes vires suas ad solis, lunaeque potentiam in humana corpora promovendam conferunt*, 7. a.

PROCELLAE *gravissimae, ann. MDCCIII. Nov. 26. incidentis brevis descriptio, saevique in aegrotantes effectus*, 19. b. 20. a. *Alterius tempore prioris, sed vi & ferocia haud absimilis, quam Sept. 3. ann. MDCLVIII. plena apportavit luna*, 21. a.

PYTHAGORICORUM *de numeris paribus & imparibus opinionem sequebatur Hippocrates*, 14. b. *Repudiarunt Asclepiades, Celsus, & Galenus*, ibid.

QUA-

Q.

QVADRVPEDES *quaedam singulis mensibus natura purgantur*, 18. a.

R.

RENVM DOLORES *per lunaria intervalla reciprocare haud raro observatum fuit*, 11. b. *Casus Hen. Ainsvvorthi, cui quolibet fere interlunio urina supprimebatur*, ibid. *Aegri, qui mictu capillorum periodico laboravit*, ibid. *Pueri quinquennis, cui plena luna diros nephritidis cruciatus afferre solebat*, ibid. *Adolescentulae annorum quatuordecim, quae paullo ante plenam lunam pallida fiebat, sponteque sua in somnis profluebat urina*, 12. a. *Medendi ratio*, 18. a, b. SAN-

S.

SANCTVS VITVS, vid. CHOREA.
SCYTHICARVM MVLIERVM *sterilitatem parciori mensium fluxui tribuit Hippocrates*, 10. a.
ΣΕΛΗΝΙΑΖΟΜΕΝΟΙ *in Novi Foederis historia vocantur, qui ab aliis Graecis Scriptoribus* σεληνιακοὶ *dici solent*, 7. b.
ΣΕΛΗΝΙΑΚΟΙ *a Graecis Scriptoribus dicuntur, qui morbo comitiali laborabant*, ibid
SIDERVM *ortus & occasus in morbis vim magnam habere censuit Hippocrates*, 1. b.
SIMIAE, vid. AEGYPTII.
SPIRITVS ANIMALES *lunae potentia praecipue afficiuntur*, 7. b.
SPIRITVS DIFFICVLTATES *menstruos saepe recursus habere Helmontius & Floyerus observarunt*, 12. a. *Aegritudinis hujus caussae*, 18. b. *Clamoribus iracundia anhelis, qui ea laborabant, abstinere monuit Hippocrates*, ibid. *Aestate saepius ac saevius, quam hieme infestare asthmatis accessum observavit Helmontius*, 19. a. *Medendi ratio*, ibid.
STEPHANICI *calculosorum* REMEDII *censura*, 18. b.

T.

TEMPESTAS, vid. PROCELLA.
ΘΕΙΟΝ ΤΙ *quid denotat apud Hippocratem*, 7. a.
THERMOMETRI LIQVOR *infra centesimum gradum ann.* MDCCIII. *quo procella gravissima Nov.* 26. *incidit, ad finem istius mensis numquam subsedit*, 19. b.
TORRICELLIANA FISTVLA, vid. BAROMETER.

V.

VALETVDINE *infirma laborantes aetheris mutationes maxime sentiunt*, 6. b.
VENTI *natura exponitur*, 2. b. *Ventorum tam certo, quam* incerto *ordine spirantium, variae caussae assignantur*, 5. b.
VERTIGINEM *comitiali morbo congenerem dixit Galenus*, 9. a. *Lunares plerumque servat periodos*, ibid. *Sanandi ratio*, 16. b. *Oculorum est morbus, unde originem trahit*, ibid.
VETERES *ab omni aevo morborum complurium accessiones, & circuitus a lunae viribus pendere crediderunt*. 1. a. *Cur paucis remediis uterentur*, 12. b. *Cur in febribus purgationes damnarent*, 19. a.
VIS AERIS ELASTICA *est pro ratione pressionis, quae ei incumbit*, 3. b. *Fumis sulphureis conficitur*, 5. a.
VIS CENTRIFVGA *ad aquas sub aequatore elevandas juxta Nevvtoni computationem*, 3. b.
VIS LVNAE *ad mare tollendum Nevvtoni calculo demonstrata*, 3. a. *Aetheri, quam aquis aestus longe majores infert*, 4. a. *Universum fere hominum genus illam agnovisse, & res suas ei accommodasse videntur*, 15. b.
VIS SOLIS *ad mare tollendum Nevvtoni calculo demonstrata*, 3. a.
VLCERA *quaedam humoris aestus certa lege sortiuntur*, 11. a. *Viri casus fistula in colo intestino affecti, quae ingentem stercoris copiam, crescente luna, excernere solebat*, ibid. *Adolescentis, qui ex lue venerea ulcus contraxit*, ibid. *A capitis vulneribus gravissimum nova, plenaque luna imminet periculum*, 18. a.

INDEX

NOMINVM PROPRIORVM.

A.

AINSWORTHVS Henricus, 11. b.
ARETAEVS, 9. a.
ARISTOTELES, 15. b.
ASCLEPIADES, 14. b.

B.

BACCIVS, Andreas, 21. b.
BACONVS, Franciſcus, 13. b.
BAGLIVI, Georgius, 11. a.
BARTHOLINVS, Thomas, 7. b. 11. b.
BELLINI, Laurentius, 16. b.
BELLONIVS, Gulielmus, 13. a.
BVLLICHIVS, Hafniae Praeſes, 11. b.

C.

COELIVS AVRELIANVS, 9. a. 17. a.
CELSVS, 14. b. 16. b.
COKBVRNIVS, Philoſoph. Prof. Edinburg. 10. b.
COLVMNA, Fabius, 16. b.
CROMWELLVS Olivarius, 21. a.

D.

DIEMERBROEKIVS, Isbrandus, 14. a.

E.

ETMVLLERVS, Michael, 17. b.

F.

FLOYERVS, Ioannes, 12. a. 19. a.
FREIND, Ioannes, 17. b.

G.

GALENVS, 9. a. 14. a. 15. a.
GOAD, Ioannes, 2. a.
GREGORIVS, David, 10. b.
GROENVELTIVS, Ioannes, 11. b.

H.

HALLEIVS, Edmondus, 3. b. 4. b. 5. b. 13. b.
HELMONTIVS I. Baptiſta, 12. a. 19. a.
HIPPOCRATES, 1. b. 10. a. 14. b. 15. b. 18. b.

K.

KERKRINGIVS, Theodorus, 12. a.

L.

LINDANVS, Ioann. Ant. 17. b.
LVCILIVS Poeta, 12. a.

M.

MANILIVS poeta, 12. a.
MVSGRAVE, Gulielmus, 10. b.

N.

NEWTONVS, Iſaacus, 2. b. 3. a. 5. a.

O.

ORVS APOLLO, 18. a.

P.

PANAROLVS, Dominicus, 16. b.
PISO, Carolus, 9. b.
PITCARNIVS, Archibaldus, 8. a. 9. a. 10. a. 11. a.
PLATERVS, Felix, 20. b.
PLINIVS, Senior, 15. b.
PYTHAGORAS, 14. b.

R.

RAMAZZINVS, Bernardinus, 4. a. 4. b. 13. a.
ROLFINCIVS, Guernerus, 20. b.

S.

SANCTORIVS, Sanctorius, 11. a.
SCVLTETVS, Ioannes, 20. b.
SYDENHAMVS, Thomas, 8. b. 14. a.

T.

TORRICELLIVS, Evangel. 4. b.
TVLPIVS, Nicolaus, 9. b. 11. b.
TYSON, Edvardus, 9. a.